

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/२०

मध्यभोटेकोसी आयोजना कछुवा गतिमा

दिनेश थापा

मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजना कछुवा गतिमा अघि बढिरहेको छ । आयोजना सुरु भएको ६ वर्षसम्म पनि आयोजनाले गति नै लिन सकेको छैन । यो अवधिसम्म आयोजना सम्पन्न हुनुपर्ने अपेक्षा गरिए पनि हुन नसकेको बाह्रबिसे नगरपालिका प्रमुख निमफुन्जो शेर्पाले बताए । ६ वर्षको अवधिमा २३ सय मिटर सुरुङ निर्माणको काम सकिएको छ । स्थानीयले ठूलो भरोसाका साथ आयोजनालाई साथ दिए तर आयोजनाले गति लिन नसकेको बाह्रबिसे नगरपालिका प्रमुख शेर्पाको भनाइ छ ।

६ वर्षमा पनि डिजाइन तयार भएन

आयोजना कस्तो बन्ने, संरचना कस्तो हुने लगायतको आयोजनाको सबै डिजाइनका लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले चिफ डिजाइन इन्जिनियरका रूपमा प्राधिकरणका कर्मचारी विजयलाल श्रेष्ठलाई आयोजनामा पठाएको थियो ।

तर, आयोजनामा ६ वर्ष रहँदा पनि श्रेष्ठले डिजाइन दिन सकेका छैनन् । आयोजनाको मुख्य निर्माण जिम्मा चिनियाँ ठेकेदार कम्पनीलाई दिइएको छ । ईपीसी मोडेलमा आयोजनाको ठेक्का सम्झौता भएकाले चिनियाँ पक्षले नै डिजाइन तयार पार्नुपर्ने आयोजना पक्षको भनाइ छ ।

तर, चिनियाँ पक्ष भने आयोजनाले नै डिजाइन दिनुपर्ने पक्षमा देखिएको छ । प्राधिकरणबाट महँगो सेवा सुविधा लिँदै आएका इन्जिनियर श्रेष्ठले मध्यभोटेकोसीबाट पनि राम्रै सेवासुविधा पाइरहेको त्यहाँका कर्मचारीहरू बताउँछन् । प्राधिकरणबाट अवकाश भए पनि श्रेष्ठ पुनः आयोजनामा नै फर्किएका छन् ।

गौरवको आयोजनामा सबैका आँखा

मध्यभोटेकोसीले हालसम्म जम्मा ३० प्रतिशत काम पनि सकेको छैन । सन् २०१३ मा निर्माण सुरु भएको यो आयोजनामा व्यवस्थापकीय कमजोरीका कारण

अपेक्षाअनुसारको गति लिन नसकेको हो ।

सन् २०१३ मा निर्माण सुरु भई सन् २०१७ को जुनमा आयोजना सक्ने योजनाका साथ काम सुरु भए पनि भूकम्प, नाकाबन्दी र भोटेकोसी बाढीका कारण आयोजनाको म्याद थपिएर सन् २०१९ को जुनमा आयोजना सक्नुपर्नेछ । साविकको मार्मिङ गाविसको चाकु दोभानबाट भोटेकोसी र चाकु नदको पानी सुरुङभित्र हालेर सात दशमलव २ किलोमिटर सुरुङबाट गातीको जम्बूमा पावरहाउस निर्माण हुनेछ ।

आयोजनाको मुख्य सुरुङ निर्माणको जिम्मा चिनियाँ ग्वाङ्सी हाइड्रो इलेक्ट्रोनिक्स कम्पनीले पाएको थियो । झन्डै ८ अर्बमा चिनियाँ कम्पनीले सुरुङ र पावरहाउस निर्माणको ठेक्का पाएको मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजनाले जानकारी दिएको छ ।

समन्वय अभाव

मध्यभोटेकोसी जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीय तहसँग कुनै समन्वय नगरेको बाह्रबिसे नगरपालिका प्रमुख शेर्पा बताउँछन् । साविकको गाती, मार्मिङ, मानेश्वार र लिस्ती आयोजनाको मुख्य प्रभावित गाविस हो । आयोजनाको मुख्य प्रभावित गातीका स्थानीयसमेत रहेका शेर्पाले आफूहरू आयोजना छिटो सक्नुपर्नेमा भए पनि आयोजनाले बेवास्ता गरेको बताउँछन् । आयोजनामा समस्या हुनुमा मध्यभोटेकोसी सञ्चालक समिति नै रहेको शेर्पाको भनाइ छ ।

|

‘आयोजनाका सञ्चालकहरूबीच नै चरम गुटबन्दी रहेको देखियो,’ शेरपाले भने, ‘बोर्डभित्र एक पक्षीय आयोजना छिटो सक्नुपर्नेमा देखिन्छन् भने अर्काथरी आयोजना ढिलाइ गर्ने पक्षमा ।’ आयोजनामा देखिएको समस्याका लागि बोर्ड बैठक बस्नुभन्दा त्यसलाई अटेर गरेको शेरपाले आरोप छ ।

प्रभावित वडालाई बजेट अभाव

आयोजना प्रभावित वडामा आयोजनाले वार्षिक २ करोड दिने सहमति गरेको थियो । सामुदायिक विकासका लागि आयोजनाले यो रकम दिने भने पनि अहिलेसम्म १ करोड मात्रै रकम पठाएको बाह्रबिसे नगरपालिकाले जानकारी दिएको छ । स्थानीयवासीले तार जाली, मेसिनरी वाललगायत काम गरेको रकम पनि आयोजनाले अहिलेसम्म भुक्तानी नगरेको स्थानीयको आरोप छ ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/२०

चमेलियामा ८ मेगावाट विद्युत् थपिने

नरेन्द्र कार्की

दार्चुलाको चमेलियामा वैशाख अन्तिम साता थप ८ मेगावाट विद्युत् थपिने भएको छ । शैल्यशिखर नगरपालिका-२ देथलामा अपी पावर कम्पनी लिमिटेडद्वारा निर्माण भइरहेको अपरनौगाडले उत्पादन गर्ने विद्युत् थपिने भएको हो ।

निजी क्षेत्रबाट उत्पादन भइरहेको माथिल्लो नौगाड साना लघु जलविद्युत्ले वैशाख अन्तिम साता उत्पादन सुरु गर्ने तयारी भइरहेको आयोजना प्रमुख भूपाल अधिकारीले जानकारी दिए । गत २७ माघमा शैल्यशिखर नगरपालिका-१ शिखरबाट चमेलियामा ३० मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ । नौगाडबाट उत्पादन हुने विद्युत् सिधै बलाँचमा रहेको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको १३२ केभी प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ ।

२०७३ पुसदेखि निर्माण सुरु गरेको अपरनौगाडले १७ देखि १८ महिनामा विद्युत् उत्पादन गर्ने जनाएको छ । हाल नौगाडको निर्माण कार्य झन्डै ८० प्रतिशत सकिएको छ । विद्युत्को इन्टेक निर्माणको कार्य भइरहेको छ ।

नौगाड गाउँपालिकाको धुलीगडा भएर बग्ने नौगाड खोलामा विद्युत् निकाल्ने काम भइरहेको छ । यसअघि सोही ठाउँको देथलामा ८ दशमल ८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइसकेको छ । अपी पावर कम्पनीले नै उक्त ठाउँमा विद्युत् निकालेको थियो ।

पहिलो कामको अनुभवले माथिल्लो नौगाडमा विद्युत् निकाल्न सहज भएको आयोजना प्रमुख अधिकारीले बताए । विद्युत् उत्पादनका लागि १ सय ४४ करोड लगानी लाग्ने जनाइएको छ । नौगाड र अपरनौगाड खोलाबाट उत्पादन हुने १६ दशमलव ५ मेगावाट विद्युत्बाट चमेलियाको राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा ४६ दशमलव ५ मेगावाट विद्युत् प्रवाह हुनेछ ।

यसैबीच नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले दार्चुलाको शैल्यशिखर नगरपालिका र मार्मा गाउँपालिका तथा बैतडीको डिलाशैनी गाउँपालिकामा विद्युत् विस्तारका लागि टेन्डर निकाल्ने तयारी भएको छ । प्रदेश ७ कै ठूलो आयोजनाका रूपमा चमेलिया जलविद्युत् आयोजना निर्माण भए पनि आयोजनास्थलका बासिन्दाले विद्युत् नपाएको गुनासोपछि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले विद्युत् वितरणका लागि टेन्डर निकाल्ने भएको हो ।

आयोजना वरिपरिका स्थानीय तहमा विद्युत् वितरणका लागि हाललाई कुल ९८ लाख रुपैयाँ बजेट प्राप्त भएको नेपाल विद्युत् प्राधिकरण दार्चुला वितरण केन्द्र प्रमुख दयाराम शाहले जानकारी दिए । तीनवटै स्थानीय तहमा विद्युत् पुऱ्याउने गरी टेन्डर हुन लागेको हो । विद्युत् वितरणका लागि लागत इस्टिमेट तयारी भइरहेको छ । हाल प्राप्त बजेटबाट ४५० वटा विद्युत् पोल, ११ केभीएका १० किलोमिटर प्रसारण लाइन विस्तार गरिनेछ । यस्तै, २० किलोमिटर शाखा लाइन बिछ्याउने तयारी गरिएको छ भने आठवटा

ट्रान्सफर्मर राखिनेछ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले प्राप्त अख्तियारीभन्दा बढी २ करोड बजेटको टेन्डर खोल्ने तयारी थालेको छ ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/११/२०

असुरक्षित बन्दै माथिल्लो कर्णाली आयोजना

यज्ञराज थापा

माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना कार्यालयमा पटक पटक आक्रमण हुँदै गएपछि असुरक्षा बढ्दै गएको छ। आयोजना निर्माणस्थल सुरक्षार्थ खटिएको सशस्त्र प्रहरी बलले पटक पटकको आक्रमणलाई रोक्न सकेको देखिँदैन। निर्माणकर्ता कम्पनी जीएमआरको आयोजना कार्यालय र सुरक्षार्थ खटिएको सशस्त्र प्रहरी बल एउटै स्थानमा नहुँदा निरन्तर आक्रमणको सिकार बन्दै गएको छ।

आयोजना कार्यालय र सशस्त्र प्रहरीको क्याम्प दुई किलोमिटर दूरीको फरकमा रहेको छ भने कार्यालय एक जना सुरक्षागार्डको भरमा सञ्चालन हुँदै आएको छ। निर्माणकर्ता कम्पनीको कार्यालयमा हालसम्म ८ पटक आक्रमण भइसकेको छ। यसरी पटक पटक आक्रमण भइरहँदा पनि सरकारले भरपर्दो सुरक्षा व्यवस्था मिलाउन नसकेको स्थानीयको आरोप छ। दूरीका हिसाबले टाढा भएका कारण तत्काल सूचना आदानप्रदान नहुँदा पटक पटक आक्रमण भइरहेको स्थानीयवासीको भनाइ छ।

माथिल्लो कर्णाली आयोजनास्थल सुरक्षार्थ अहिले सशस्त्र प्रहरी बलमा ७६ जना छन्। सशस्त्र प्रहरी नायब उपरीक्षकको नेतृत्वमा रहँदै आएको सो क्याम्पमा आक्रमणको घटना दोहोरिएको भन्दै तल्लो दर्जाका सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक प्रेम ठकुरालाई जिम्मेवारी दिइएको छ।

निर्माणकर्ता कम्पनी जीएमआरले आक्रमणको बहाना गर्दै ढिलासुस्ती गरेको कारण कामले तीव्र गति लिन नसकेको आठबीस नगरपालिका ३ का डम्बर शाहीले बताए। उनले १० वर्ष बितासमेत कम्पनीले मुआब्जा दिन आलटाल गर्दै आएका कारण धेरै स्थानीय दोधारमा पर्दै आएको जानकारी दिए।

कम्पनीले ९ सय २० रोपनी जग्गा खरिद गर्नुपर्ने भए पनि हालसम्म १ सय २० रोपनी जग्गाको मात्र मुआब्जा दिएको उनले गुनासो गरे। माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाप्रति भएको आक्रमणबाट निर्माणमा भइरहेको ढिलाइप्रति त्यस क्षेत्रका बासिन्दा आक्रोशित बन्दै आएका छन्।

एकातिर सरकारले आयोजना निर्माणस्थलको सुरक्षाप्रति संवेदनशील नहुनु र आयोजनाले मुआब्जा वितरणमा ढिलाइ गर्दा स्थानीय जनता त्यसको प्रत्यक्ष मारमा परेका आठबीस नगरपालिका प्रमुख खड्गराज उपाध्यायले बताए।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/११/२०

अरुण तेस्रोमा सुरक्षा कडा

बहुप्रतिक्षित अरुण तेस्रो जलविद्युत् परियोजनालाई लक्ष्य गरी संखुवासभाको सुरक्षा व्यवस्था कडा बनाइएको छ । भारतीय लगानीमा निर्माण हुन लागेको नौ सय मेघावाट क्षमताको जलविद्युत् परियोजनास्थलमा बम विष्फोट गराइएपछि सुरक्षाका लागि सादा पोसाकमा प्रहरीहरू खटाइएको जिल्ला प्रहरी प्रमुख डीएसपी सन्तोष खड्काले बताए ।

आयोजनाको पावरहाउसस्थल दिदिङ गाउँपालिका-३ मा रहेको पुखुवास्थित भवनमा विप्लव नेतृत्वको नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले दुई पटक बम विष्फोट गराई क्षति पुर्याएपछि आयोजनास्थल पावरहाउस, ड्यामसाइड र अरुण तेस्रोको कार्यालय खाँदबारी र तुम्लिङटारमा प्रहरी सुरक्षा बढाइएको जानकारी खड्काले दिए । सुरक्षा व्यवस्था मजवुत बनाउन प्रहरी परिचालनलाई व्यापक बनाइएको छ ।

अहिले जिल्लामा अरुण तेस्रो जलविद्युत् निर्माण क्षेत्रका लागि मात्र २५ भन्दा बढी प्रहरी खटाइएको जिल्ला प्रहरी कार्यालले जनाएको छ । आयोजना सञ्चालनका लागि अहिले दैनिक रूपमा निर्माण सामग्री आउन थालेकाले उक्त सामग्रीहरू सम्बन्धित स्थानमा सुरक्षित साथ पुर्याउनसमेत सुरक्षा निगरानी बढाइएको छ । जिल्लामा अपराधिक र संकास्पद व्यक्तिलाई उच्च निगरानीमा राखिएको प्रहरी स्रोतले जनाएको छ । अरुण तेस्रोको पावरहाउसमा बम पड्काएको जिम्मेवारी विप्लव समूहले लिएकाले सो समूहमा संलग्न भनिएकाको गतिविधिलाई उच्च निगरानीमा राखेर घटनामा संलग्नको खोजी थालिएको प्रहरीले जनाएको छ ।

विप्लव समूहले अरुण तेस्रोको पावरहाउसस्थलमा रहेको भवनमा माघ २८ गते बम पड्काउँदा भवनमा क्षति पुगेको थियो । बम विष्फोटनबाट आयोजनाको पाँच कोठे भवनको दुई कोठा पूर्ण रूपमा क्षति भएको थियो । यसभन्दा पहिले पनि विप्लव समूहले नै सोही स्थानमा रहेको भवनमा आगजनी गरेको थियो । एसजेभीएन अरुण-३ पावर डेभलपमेन्ट कम्पनी प्रालिले अरुण-३ जलविद्युत् आयोजना सञ्चालन गरिरहेको छ । एसजेभीएनमा भारत सरकारको ७४.५ प्रतिशत र हिमाञ्चल राज्य सरकारको २५.५ प्रतिशत स्वामित्व छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/२०

प्रतिवर्ष ९ मेगावाट विद्युत् उत्पादन

भीम गौतम

सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लगायतका आकर्षक कार्यक्रम बर्सेनि ल्याइरहे पनि हालसम्म उत्पादनको अवस्था भने नाजुक देखिएको छ । नेपालमा विद्युत् उत्पादन सुरु भएको एक सय वर्षभन्दा बढी भइसके पनि प्रतिवर्ष करिब ९ मेगावाटमात्र उत्पादन हुन सकेको अवस्था छ । विगतको यस्तो अनुभवका आधारमा पनि विद्युत् उत्पादनको आगामी बाटो सहज नभएको विज्ञहरूको भनाइ छ । सरकारले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लगायतका आकर्षक कार्यक्रम बर्सेनि ल्याइरहे पनि हालसम्म उत्पादनको अवस्था भने नाजुक देखिएको छ । नेपालमा विद्युत् उत्पादन सुरु भएको एक सय वर्षभन्दा बढी भइसके पनि प्रतिवर्ष करिब ६ मेगावाटमात्र उत्पादन हुन सकेको अवस्था छ । विगतको यस्तो अनुभवका आधारमा पनि विद्युत् उत्पादनको आगामी बाटो सहज नभएको विज्ञहरूको भनाइ छ । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय फोरमहरूमा सरकार र ऊर्जा क्षेत्रका अधिकारी र विज्ञहरूले गर्वका साथ भन्ने गरेका छन्, “नेपालको पानी अधिकतम उपयोग गरेमा २ लाख मेगावाट त जलविद्युत्बाटै उत्पादन हुन्छ ।” तर, जब अहिलेसम्मको उत्पादन स्थिति कस्तो छ भने प्रश्न आउँछ, त्यतिबेला भने लज्जाजनक अवस्था देखिन्छ । पछिल्लो समय १३ मेगावाटको सिक्लेस हाइड्रोपावर कम्पनीद्वारा प्रवर्द्धित माङ्कुखोला जलविद्युत् आयोजना निर्माण सम्पन्न भएसँगै नेपालको कुल उत्पादन १ हजार मेगावाट नाघेको छ । नेपालमा जलविद्युत् उत्पादन सुरु भएको १ सय ६ वर्षपछि बल्ल एक हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमता नाघेको हो । विद्युत् प्राधिकरणका अनुसार माङ्कु खोलाको परीक्षण उत्पादन सुरु भइसकेको छ भने व्यापारिक उत्पादन भने केही दिनमै हुँदैछ । हाल नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र निजी क्षेत्रको कुल उत्पादन ९ सय ९१ मेगावाट रहेकोमा यो १३ मेगावाटको आयोजना परीक्षण उत्पादन मेगावाट थपिएसँगै एक हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन नाघेको विद्युत् प्राधिकरणका प्रवक्ता प्रबल अधिकारीले जानकारी दिए । “माङ्कुखोला जलविद्युत् आयोजना परीक्षण उत्पादनका लागि जोडिएको छ, योसँगै नेपालको जलविद्युत् उत्पादनको क्षमता १ हजार ४ मेगावाट पुगेको छ,” उनले भने, “नेपालको क्षमता एक हजार मेगावाट नाघेको छ, अब एक हजार मेगावाटभन्दा बढी छ भन्न सहज हुने भएको छ ।” नेपालको पहिलो जलविद्युत् आयोजना वि. सं. १९६८ मा ५ सय किलोवाटको फर्पिङ जलविद्युत् आयोजनाबाट सुरु भएको थियो । त्यसपछिका दिनमा नेपालको जलविद्युत् उत्पादन निजी लगानीको अभाव र सरकारी भ्रष्टाचारको अखडाका कारण फस्टाउन नसकेको हो । सरकारले १० वर्ष अघिनै १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने योजना ल्याएको भएपछि हिउँदमा एकतिहाई प्रतिशत बराबर मात्र उत्पादन हुन भएकोले हाल नेपालले भारतबाट दैनिक ४ सय ५० मेगावाटभन्दा बढी आयात गर्नुपर्ने अवस्था छ । प्राधिकरणका अनुसार पाँच मेगावाटमाथिका १२ सहित केन्द्रीय ग्रीडमा जोडिएका र नजोडिएका गरी ५२ जलविद्युत् आयोजना सरकारी निकायमार्फत निर्माण भइ ५ सय ९ मेगावाट र माङ्कुखोलासहित ७१ आयोजना निर्माण भइ निजी क्षेत्रबाट ४ सय ९६ मेगावाट उत्पादन भइसकेको छ । स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इप्पान) का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईं पछिल्ले दुई दशकमा मात्र निजी क्षेत्रले ५ सय मेगावाट बराबर उत्पादन गर्न सफल भएको बताउँछन् । “नेपालमा जलविद्युत् उत्पादनका लागि निजी क्षेत्रलाई ढोका खुला २०४६ लगत्तै नभएर २०५७ पछि मात्र खुलेको हो र त्यसपछि निजी क्षेत्रले उत्पादन सुरु गरेको हो, अहिले ५ सय मेगावाटको हाराहारीमा पुगेको छ,” उनले भने । उनका अनुसार अहिले निर्माणाधीनमध्ये २ हजार मेगावाट त निजी क्षेत्रकोमात्र छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२०

चमेलियाले स्थानीयका माग पूरा गर्ने

सहमतिपछि अनशन तोडियो

चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीयका माग पूरा गर्ने प्रतिबद्धता जनाएपछि दुई दिनदेखि जारी अनशन तोडिएको छ । शैल्यशिखर नगरपालिका १ बलाचमा निर्माण भएको ३० मेगावाट क्षमताको उक्त आयोजनाले निर्माणका क्रममा स्थानीयवासीसित गरेका सम्झौताहरू कार्यान्वयन गर्ने सहमति भएपछि शनिबार अनशन तोडिएको हो । शुक्रबार र शनिबार स्थानीयवासी, प्रशासन र आयोजनाबीच भएको छलफलपछि स्थानीयले राखेका माग प्रशासनको रहोवरमा आयोजनाले कार्यान्वयन गर्ने सहमति भएको हो ।

आयोजनाले निर्माण सुरु हुँदा प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयसित गरेका सम्झौताहरू कार्यान्वयन नभएको भन्दै शैल्यशिखर नगरपालिका १ बारिल गाउँ खानेपानी मूल संघर्ष समितिका अध्यक्ष शंकर खडायत, सचिव सुरेन्द्रबहादुर तितरा र समितिका सल्लाहकार सदस्य परमानन्द तितरा ९ बुँदे माग राखी बिहीबार अपरान्हदेखि अनशन बसेका थिए । शैल्यशिखर नगरपालिका १ बारिल गाउँको खानेपानी समस्या समाधानका लागि मूल पहिचान गरी यथाशीघ्र काम अगाडि बढाउने तथा तल्लागाउँ टोलको खानेपानीको ठेक्का प्रक्रिया ७ दिनभित्र अगाडि बढाउने सहमति भएको छ । साथै खानेपानी व्यवस्थापनका लागि उपभोक्ता समितिसित सहकार्य गर्ने सहमति भएपछि अनशन स्थगित भएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी जनार्दन गौतमले जानकारी दिए ।

बारिल गाउँसम्म सडक निर्माण कार्य एक हप्ताभित्र सुरु गर्ने, सिपालदेखि बिटुलेसम्म मोटर निर्माणका लागि सर्भे अगाडि बढाउने सहमति पनि दुई पक्षबीच भएको छ । यसैगरी प्रभावित क्षेत्रमा क्षति पुगेका संरचना, बालीनाली तथा बोटबिरुवाको क्षतिपूर्ति दिने, शैल्यशिखर १ मा २०७५ असार मसान्तसम्म विद्युतीकरण गरिसक्ने पनि आयोजनाले सहमति जनाएको छ । लटिनाथ आधारभूत विद्यालयको ४ कोठे भवन निर्माणका लागि विद्युत् कार्यालयलाई लेखी पठाउने, दार्चुला र बैतडी जिल्लालाई एक महिनाभित्र लोडसेडिङ मुक्त जिल्ला घोषणा गर्ने, आयोजनामा नयाँ जनशक्ति राख्दा प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई योग्यताका आधारमा प्राथमिकता दिइने पनि सहमतिपत्रमा उल्लेख छ । आयोजनाले नदीमा १० प्रतिशत पानी छोड्ने, नदी किनारको कटान रोक्न तारजालीका लागि सम्बन्धित क्षेत्रमा लेखी पठाउनेलगायतका सहमति भएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी गौतमले बताए ।

चमेलियाबाट तीन साताअघि मात्रै विद्युत् उत्पादन सुरु भएको हो । १० वर्षमा बनेको उक्त आयोजनाको लागत पनि सुरुमा आकलन गरिएभन्दा दोब्बर लागेको थियो । आयोजना निर्माण भइसक्दा पनि स्थानीयले बिजुलीलगायतका पूर्वप्रतिबद्धताअनुसार काम नभएकोमा गुनासो रहँदैआएको थियो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/११/२०

रानी जमराबाट अब विद्युत् उत्पादन

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

काठमाडौं, फागुन २० गते । सिँचाइ सुविधाका लागि निर्माणको क्रममा रहेको रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजनाबाट जलविद्युत् पनि उत्पादन गरिने भएको छ । सिँचाइका साथै जलविद्युत् उत्पादनको सम्भावना देखिएपछि सरकारले काम अगाडि बढाएको हो । विद्युत् समेत उत्पादन हुने भएपछि अब यो राष्ट्रिय गौरवको बहुउद्देश्यीय आयोजना भएको छ ।

करिब एक सय वर्ष पुराना परम्परागत कुलरिया, जमरा र रानीसमेत गरी तीनवटा कुलोलाई व्यवस्थित नहरका रूपमा ढालेर ३८ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ पुऱ्याउने लक्ष्यका यो आयोजना निर्माण अघि बढाइएको थियो । आयोजनामा थोरै लागतमा जलविद्युत् उत्पादन हुने सम्भावना देखिएपछि प्रक्रिया सुरु गरिएको सिँचाइ मन्त्रालयले जनाएको छ । कर्णाली नदीबाट पानी ल्याएर निर्माण गर्न थालिएको सिँचाइ आयोजनाबाट ४.७ मेगावाट जलविद्युत् उत्पादन हुने भएको छ । सरकार र विश्व बैङ्कको ऋण सहयोगमा निर्माण भइरहेको यो आयोजनाको मूल नहरमै जलविद्युत् गृहको निर्माणको काम भइरहेको आयोजनाका प्रमुख शुशीलचन्द्र आचार्यले जानकारी दिनुभयो । मूल नहर क्षेत्रमा हेडवक्रस भेटिएकाले जमिनमुनि विद्युत्गृह निर्माण गरी सिँचाइ आयोजनालाई असर नपर्ने गरी जलविद्युत् उत्पादन थालिएको हो ।

आयोजना प्रमुख आचार्यले भन्नुभयो, सिँचाइका संरचना निर्माणको काम सँगसँगै जलविद्युत् उत्पादनका संरचना निर्माण गर्न ठेक्कापट्टा दिने काम भइसकेको छ । विद्युत् उत्पादनगृह निर्माणका लागि जमिन खन्ने काम भइरहेको छ । सिँचाइ सुविधासँगै जलविद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ काम गरिरहेका छौं ।

सिँचाइसहित जलविद्युत् उत्पादन गरेका भारतका विभिन्न आयोजनाको अध्ययन भ्रमण गरेर सरकारी प्राविधिक टोलीले आयोजना सहजका साथ निर्माण गर्न सकिने निष्कर्ष निकालेको छ । आयोजना प्रमुख आचार्यले भन्नुभयो, भारतमा यस्ता धेरै आयोजना देखेपछि यहाँ पनि गर्न सकिने साहस र दृढता बढेर आएको छ । त्यसैले हामीले विद्युत्गृहका यन्त्र उपकरणका लागि खरिद आदेश पनि दिइसकेको छौं । चाँडै आवश्यक उपकरण र टर्बाइनका सामान नेपाल आइपुग्छन् ।

आयोजनाको पहिलो चरणमा सरकारले आफ्नो लगानीमा कर्णाली नदीको चिसापानीमा इन्टेक तथा लिन्क क्यानल निर्माण तथा अन्य संरचना निर्माण र तल्लो क्षेत्रमा कल्भर्ट, पुल निर्माण तथा नदी नियन्त्रणका कार्य सम्पन्न भइसकेका छन् । विश्व बैङ्कको दस वर्ष निःशुल्क ऋण तीन अर्ब ७० करोड, नेपाल सरकारको ५० करोड र स्थानीय तहबाट १० करोड रुपियाँ बराबरको साझेदारीमा पहिलो चरणको कार्य भएको बताइएको छ ।

आयोजनाका अनुसार पथरैया नदीदेखि कान्द्रा नदीसम्मको थप १८ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने उद्देश्यले चालू आर्थिक वर्ष भित्र विस्तृत सर्भेक्षण तथा अध्ययनका कार्य सम्पन्न गर्न परामर्शदातालाई छनोट गरिसकिएको छ । विस्तारित काम सञ्चालन गर्न लाग्ने लागतका लागि निकट भविष्यमै विश्व बैङ्कसँग ऋण सम्झौता गर्न अर्थ मन्त्रालयले तयारी गरिरहेको छ ।

कर्णाली नदीबाट हरेक वर्ष परम्परागत कुलो निर्माण गरी मुस्किलले सिँचाइ सुविधा पाउन सकेको स्थानीय बासिन्दा सिँचाइका साथै जलविद्युत् उत्पादन हुने भएपछि निकै खुसी भएको आयोजनाका वरिष्ठ समाजशास्त्री गौरीलाल

उपाध्यायले बताउनुभयो ।

बर्सेनि कर्णाली, मोहना र पथरी नदीले कटान र डुबानको समस्याले यहाँका बासिन्दाले निकै पीडित हुनुपरेको थियो । हाल आयोजनाले कर्णाली नदीको पुल छेउबाट दक्षिण ३१ किलोमिटरसम्म पक्की तटबन्ध गरेको छ । जसले गर्दा खेतीयोग्य जमिन कटान र वर्षात्को डुबान नियन्त्रण भएको छ । डुबान रोकिँदा यहाँको खेतीयोग्य जमिन झन उत्पादनशील भई बहुबालीबाट उत्पादन वृद्धि हुन थालेको छ । वरिष्ठ समाजशास्त्री उपाध्यायले भन्नुभयो, सिँचाइ आयोजना निर्माणसँगसँगै सम्पन्न गरिएका तटबन्ध, वनजङ्गल संरक्षण, २४ वटा पुल निर्माण, कृषि सडकको स्तरोन्नति, उन्नत कृषि तथा पशुपालन लगायतका सामाजिक कार्य देखेर स्थानीय बासिन्दाले सहयोगी भूमिका निर्वाह गरिरहेका थिए । त्यसैमा जलविद्युत् समेत उत्पादन हुने भएपछि स्थानीय बासिन्दामा थप उत्साह थपिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/२०

जलविद्युतमा स्थानीय माग व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण : स्थानीय निकायको सहजीकरण आवश्यक

दुर्गा लामिछाने

जलविद्युत् आयोजना स्थानीय बासिन्दाको असामान्य मागले मर्कामा परेको आयोजनाका प्रवर्द्धकहरूको गुनासो रहेको छ । सरोकार समितिको नाममा धेरैओटा समूह गठन हुने र सबैले आआफ्ना माग पूरा गर्न दबाब दिने गरेकाले आपूमहरू समस्यामा परेको उनीहरूको भनाइ छ ।

स्थानीय सरोकार समिति र आयोजनाका प्रतिनिधि बसेर समुदायका लागि गर्ने सहयोग रकम तय गरिन्छ । तर, एउटा समूहलाई पैसा दियो फेरि अर्को समूह माग्न आउने गरेकाले समस्या परिरहेको प्रवर्द्धकहरू बताउँछन् ।

स्थानीय बासिन्दाले आयोजनासँग सम्बन्धित/असम्बन्धित जस्तोसुकै विषयमा पनि सहयोग माग्ने गरेको स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था, नेपाल (इप्पान)का अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईले बताए । ‘खेलकुद सामग्री, प्रसूति खर्च, बाटो, विद्यालय, राजनीतिक पार्टीलाई चन्दा, विभिन्न समूहका सामुदायिक भवन निर्माण, स्वास्थ्य चौकीदेखि स्थानीयलाई स्वास्थ्य सेवामा खर्चजस्ता विषयका पनि माग आउँछन्, उनले भने, ‘दिऊँ, कति दिने ? नदिऊँ, काम गर्न नसकिएला भन्ने पीर ।’ सरकारले जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीय बासिन्दाका लागि सहयोग गर्न तोकेको रकम मात्रले माग पूरा गर्न सकिने अवस्था नरहेको उनले बताए ।

ऊर्जासङ्कट निवारण कार्ययोजनामा १ सय मेगावाट क्षमतासम्मका जलविद्युत् आयोजनाले ‘सामुदायिक सहयोग कार्यक्रम’ अन्तर्गत कुल लगानीको शून्य दशमलव ७५ प्रतिशत र १ सय मेगावाटभन्दा माथिका आयोजनाले शून्य दशमलव ५० प्रतिशत छुट्याउनुपर्ने उल्लेख छ । ‘जलविद्युत् आयोजना बन्दै छ भन्ने थाहा पाउनेबित्तिकै स्थानीय बासिन्दा जग्गाको भाउ दशौं गुणा बढाएर बसेका हुन्छन्,’ गुरागाईले भने, ‘त्यहीँ प्रवर्द्धकको ढाड सेकिइसकेको हुन्छ, त्यसमाथि पनि यही हो मौका भनेर मागहरू आउँछन् ।’

यस्तो समस्या सुल्झाउन स्थानीय निकायको सहकार्य आवश्यक रहेको युनियन हाइड्रोपावरका अध्यक्ष किरण मल्ल बताउँछन् । ‘अब त स्थानीय सरकारका रूपमा स्थानीय निकाय रहेका छन्,’ उनले भने, ‘उनीहरूले सहयोग हस्तान्तरणमा सहजीकरण गरिदिए यस प्रकारका माग रोकिने थिए कि !’ मल्लको कम्पनीले प्रवर्द्धन गरेको मिदिम (करापु) जलविद्युत् आयोजना (३.३ मेवा) २ महीनाअघि सञ्चालनमा आएलगत्तै स्थानीयको मागसहितको आक्रमणमा परी बन्द भएको थियो ।

स्थानीय निकायको भूमिका खोजी

आयोजनाको पहिचान र सम्भाव्यता अध्ययनका बेला स्थानीय निकायको संलग्नता रहनुपर्ने ।

प्रत्येक जलविद्युत् आयोजना र सम्बन्धित स्थानीय निकायका प्रतिनिधि बसी आयोजना प्रभावित क्षेत्र निर्धारण गर्ने ।

प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय बासिन्दासहितको छलफलबाट आयोजना निर्माणले उक्त क्षेत्रमा पुग्ने लाभ-हानि पहिचान गर्ने ।

नीतिगत रूपमा आयोजनाको दायित्वमा पर्ने आउने रकमले हानि परिपूर्ति हुन सक्ने-नसक्ने अवस्थाको निम्नयोल गर्ने ।

हानि परिपूर्तिका काम गरेर रकम बच्ने भएमा स्थानीय निकायको पहलमा बाँकी रकम उक्त क्षेत्रका आवश्यकतामध्ये प्राथमिकता निर्धारण गरी उपयोग गर्ने ।

यदि निर्धारित रकमले क्षतिपूर्ति नहुने भए अन्य स्रोतबाट रकम ल्याउन स्थानीय निकायले पहल गर्नुपर्ने ।

श्रोत: अमियान, २०७४/११/२१

डेढ अर्ब लागतको जलविद्युत् आयोजना शिलान्यास

भोजपुरमा एक अर्बभन्दा बढी लागतमा टक्सार-पिखुवा खोला हाइड्रोपावर निर्माण हुने भएको छ । ८ मेघावाट क्षमताको टक्सार-पिखुवा खोला हाइड्रोपावर प्रालिको आइतवार शिलान्यास गरिएसँगै सो जलविद्युत् आयोजना सञ्चालनमा आउने भएको हो ।

रू. एक अर्ब ५० करोडकोे लागतमा आयोजना सम्पन्न गरिने प्रालिका संस्थापक अध्यक्ष अम्बिकाप्रसाद ढकालले जानकारी दिए । भोजपुर नगरपालिका-१२ सिक्तेल बेहेरे दोभानमा आयोजना निर्माण गर्न लागिएको हो । आयोजनाको काम २०७६ साल चैत मसान्तभित्र सम्पन्न गर्ने ढकालको भनाइ छ । यो आयोजना भोजपुरको सबैभन्दा ठूलो रहेको र आयोजना सम्पन्न भएपछि स्थानीयबासीलाई पहिलो प्राथमितामा राखेर विद्युत् वितरण गरिने बताइएको छ । रासस

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/२१

निर्माणाधीन आयोजनामा चार प्रदेश कमजोर

भीम गौतम

मुलुकमा संघीय राजनीतिक व्यवस्था लागू भइसके पनि प्राकृतिक स्रोत साधनको मुख्य आधार मानिएको जलविद्युत् आयोजनामा चारवटा प्रदेश निकै कमजोर देखिएका छन् । विकासका लागि अत्यावश्यक विद्युत् उत्पादनका लागि सात प्रदेशमध्ये चारवटा प्रदेशमा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाको अवस्था कमजोर देखिएको हो । मुलुकमा संघीय राजनीतिक व्यवस्था लागू भइसके पनि प्राकृतिक स्रोत साधनको मुख्य आधार मानिएको जलविद्युत् आयोजनामा चारवटा प्रदेश निकै कमजोर देखिएका छन् । विकासका लागि अत्यावश्यक विद्युत् उत्पादनका लागि सात प्रदेशमध्ये चारवटा प्रदेशमा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाको अवस्था कमजोर देखिएको हो । प्रदेश नम्बर २, ५, ६ र ७ प्रदेशमा निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाहरूको अवस्था एकदम कमजोर देखिएको छ भने प्रदेश नम्बर १, ३ र ४ को अवस्था बलियो देखिएको छ । “निर्माणाधीन र निर्माण हुन लागेका आयोजनाहरूको अवस्था हेर्दा प्रदेश नम्बर २, ५, ६ र ७ का आयोजनाहरू कम छन् भने १, ३ र ४ प्रदेशमा बढी देखिन्छन्,” नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले भने । प्राधिकरणका अनुसार प्रदेश नम्बर २ मा वित्तीय व्यवस्थापन भएर निर्माणमा गएका आयोजनाहरू तथा वित्तीय व्यवस्थापन हुन बाँकी रहेर विभिन्न चरणमा पुगेका आयोजनाहरू भने छैनन् । प्रदेश नम्बर ५ मा भने वित्तीय व्यवस्थापन भएर निर्माणाधीन आयोजनाहरू प्रदेश नम्बर ५ मा निजीबाट ९.३७ मेगावाटका चार र प्राधिकरणबाट कुनै छैनन् भने प्रदेश नम्बर ६ मा निजीबाट ६.३५ मेगावाटका २ र विद्युत् प्राधिकरणद्वारा निर्माणाधीन आयोजना भने छैनन् । त्यसैगरी प्रदेश नम्बर ७ मा निजीबाट ७६.८२ मेगावाटका ६ आयोजनाहरू र प्राधिकरणबाट कुनै आयोजना निर्माणाधीन छैनन् । यसैगरी यस्ता निर्माणाधीन आयोजनाहरू प्रदेश नम्बर १ मा भने निजीबाट ४ सय ६ मेगावाटका २४ र प्राधिकरणबाट छैनन् भने प्रदेश-३ मा निजीबाट १ हजार २ सय १० मेगावाट बराबरका ३५ र प्राधिकरणबाट ७४ मेगावाट बराबरका र प्रदेश-४ मा निजीबाट ३ सय ६२ मेगावाट बराबरका २६ र प्राधिकरणबाट कुनै आयोजना निर्माणाधीन छैनन् । वित्तीय व्यवस्थापन हुन बाँकी रहेका आयोजनाहरूमा पनि प्रदेश नम्बर २, ५, ६ र ७ नम्बर प्रदेशको अवस्था कमजोर छ । प्राधिकरणका अनुसार निजी क्षेत्रबाट प्रदेश नम्बर ५ मा १.५६ मेगावाटका दुई, प्रदेश-६ मा १९.५५ मेगावाटका ३ र प्रदेश-७ का ११.२३ मेगावाटका ३ आयोजनामात्र छन् तर प्रदेश-१ मा १ सय ८६ मेगावाट बराबरका १६, प्रदेश-३ मा ८ सय ४२ मेगावाटका २१ र प्रदेश-४ मा २ सय ५६ मेगावाट बराबरका १७ आयोजना निजी क्षेत्रबाट अघि बढेका छन् । प्राधिकरणबाट भने यस्ता आयोजना प्रदेश नम्बर १ मा २ हजार मेगावाट, प्रदेश नम्बर ३ मा १ हजार ३ सय ३२, प्रदेश-४ मा ७ सय ८०, प्रदेश-७ मा २ सय १० मेगावाटका आयोजना निर्माणको चरणमा छन् । २, ५ र ६ प्रदेशमा भने यस्ता आयोजनाहरू छैनन् । विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) का लागि निवेदन दिने आयोजनाहरूको अवस्था हेर्दा पनि प्रदेश नम्बर २, ५, ६ र ७ को अवस्था कमजोर देखिएको छ । प्रदेश नम्बर २ मा १८ मेगावाट बराबरका २, प्रदेश-५ मा ५.६८ मेगावाट बराबरका ५, प्रदेश-६ मा ६ सय १३ मेगावाट बराबरका ४ र प्रदेश न ७ मा १ सय ५२ मेगावाट बराबरका ८ आयोजना पीपीएको प्रक्रियामा रहेको विद्युत् प्राधिकरणले जनाएको छ । निर्माण सम्पन्न भएका आयोजनाहरूको आधारमा उत्पादित विद्युत् क्षमतामा समेत प्रदेश नम्बर २, ५, ६ र ७ प्रदेश कमजोर देखिएको छ । प्रदेश नम्बर २ मा एउटा आयोजना र उत्पादन छैन भने प्रदेश नम्बर ५ मा ३५ मेगावाट, प्रदेश-६ मा ३.७५ मेगावाट र प्रदेश-७ मा ३८.५ मेगावाट मात्र विद्युत् उत्पादन क्षमता रहेको प्राधिकरणले जनाएको छ । प्रदेश नम्बर १ मा भने २

सय ४५, प्रदेश-३ मा २ सय ६० र प्रदेश-४ मा ४ सय ५१ मेगावाट बराबरको विद्युत् उत्पादन क्षमता छ । पहिला जलविद्युत् उत्पादन, निर्माण र निर्माण प्रकृयाको विकासक्रम असन्तुलित देखिएपनि संघीयतामा गएपछि सबै प्रदेशहरूमा यसको विकास सन्तुलन हुने अपेक्षा गरिएको छ । निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजना हेर्दा भने धेरै असन्तुलित देखिएको छ ।

स्रोत: नेपाल विद्युत् प्राधिकरण

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२१

पीपीए दरमा श्री गर्जेजको चासो

पश्चिम सेती आयोजना

श्री गर्जेजको प्राविधिक टोली नेपालमा

२०६८ मा सम्झौता भए पनि हालसम्म कुनै प्रगति भएको छैन

पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धनको जिम्मा लिएको चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेजले विद्युत् खरिद दरमा चासो देखाएको छ । विभिन्न बुँदामा असन्तुष्ट कम्पनीले लगानी बोर्डसँग आइतबार भएको छलफलमा विद्युत् खरिद दर बढाउनुपर्ने माग घुमाउरो रूपमा राखेको छ । आयोजनाको बारेमा आइतबार लगानी बोर्डका अधिकारीहरूसँग प्राविधिक टोलीले विद्युत् खरिद दरको पुनरावलोकन गर्नुपर्ने धारणा राखेको हो ।

छलफलमा चिनियाँ कम्पनीका प्रतिनिधिले विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) को दरमा चासो राखेको बोर्डका प्रवक्ता उत्तमभक्त वाग्लेले बताए । ‘प्राविधिक टोलीले अप्रत्यक्ष रूपमा पीपीए दर पुनरावलोकनको कुरा झिकेको छ,’ उनले भने ।

नेपाली पक्षसँग पटकपटक भएको अनौपचारिक संवादपछि श्री गर्जेजका प्रतिनिधि छलफलका लागि नेपाल आएका हुन् । आयोजनाको निर्माणले गति लिन नसकेपछि नेपालको लागि चिनियाँ राजदूत यू होङले पनि श्री गर्जेज र बोर्डबीच छलफल बढाउन पहल गरेकी थिइन् ।

प्राधिकरणले हिउँदमा १२ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ७ रुपैयाँ १० पैसामा बिजुली किन्ने गरी विद्युत् खरिद दर निर्धारण गरेको छ । प्राधिकरणको सञ्चालक समितिले पछिल्लोपटक यो दर तोकेको हो । वैशाख १४ गतेबाट प्राधिकरणले यो दर लागू गरेको छ । यसको दर बढाउनुपर्ने श्री गर्जेजले घुमाउरो रूपमा माग गरेको हो । तर, उसले आफूले कुन दरमा चाहेको भन्ने खुलाएको छैन ।

२०६८ फागुनमा श्री गर्जेजलाई ७५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती निर्माण गर्न दिने सहमति भएको थियो । प्राधिकरण, बोर्ड र चिनियाँ कम्पनीबीच केही बुँदामा समझदारी जुट्न नसक्दा यो आयोजनाको भविष्य अनिश्चित रहँदै आएको छ ।

आइतबारको छलफलमा नेपाली पक्षले श्री गर्जेजसँग आयोजना निर्माणको खाका माग गरेको थियो । निर्माण खाका बुझाउन चिनियाँ पक्ष सकारात्मक देखिएको बोर्डका प्रवक्ता वाग्लेले बताए । ‘श्री गर्जेजको प्राविधिक टोली भएकाले कुनै निर्णय भएन, छलफल मात्रै भयो,’ उनले भने, ‘यो छलफलाई सकारात्मक संकेतका रूपमा लिएका छौं ।’ श्री गर्जेजले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग संयुक्त लगानीमा आयोजना

निर्माण गर्न सम्झौतासमेत गरिसकेको छ । सम्झौता अनुसार प्राधिकरणले २५ प्रतिशत लगानी गर्नुपर्नेछ । यसमा प्राधिकरण सहमत भइसके पनि चिनियाँ कम्पनीले रुचि देखाएको छैन ।

श्री गर्जेजभन्दा अघि यो आयोजना अस्ट्रेलियाली कम्पनी स्नोई माउन्टेन इनर्जी कर्पोरसन (स्मेक) ले निर्माणको जिम्मा पाएको थियो । अनुमति पाएको १४ वर्षसम्म काम अघि नबढाएपछि सरकारले चिनियाँ कम्पनीलाई निर्माणको जिम्मा दिएको हो ।

स्मेकले करिब ३ करोड डलर खर्चेर आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरेको थियो । लगानी जुटाउन नसक्दा उसले २०५४ मा पाएको अनुमति २०६८ मा खारेज भएको हो । डोटी, डडेल्धुरा र बैतडीको सिमानामा रहेको जलाशययुक्त आयोजना बनाउन श्री गर्जेजले प्राधिकरणसँग चार महिनाअघि संयुक्त लगानी सम्झौता गरिसकेको छ । दुवैतर्फका प्रतिनिधि सम्मिलित छुट्टै कम्पनी बनाएर आयोजना निर्माण गरिने सम्झौतामा छ । आयोजनाको लागि १ खर्ब ८० अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ । यसमध्ये बोर्डले श्री गर्जेजतर्फको करिब १ खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ विदेशी लगानी स्वीकृत पनि गरिसकेको छ ।

पश्चिम सेतीबाट ६ सय मेगावाट मात्रै विद्युत् उत्पादन हुन सक्ने, विद्युत् खरिद सम्झौता दर बढाउनुपर्ने, अहिलेसम्म आफूले गरेको खर्चलाई राष्ट्र बैंकले पुँजीकरण गर्नुपर्ने सर्त राख्दै श्री गर्जेजले निर्माण प्रक्रियाअघि बढाउन ढिलासुस्ती गरिरहेको छ ।

पश्चिम सेती निर्माणका लागि लगानी बोर्डले समन्वय गरिरहेको छ । निर्माण जिम्मा पाएको विदेशी कम्पनीका कारण तीन दशकअघिदेखि चर्चा भएको यो आयोजना अझै सुरु हुने संकेत देखिएको छैन । श्री गर्जेजले २०६८ मा गरेको सम्झौतामा आयोजना सन् २०१४ देखि निर्माण सुरु गरी २०१९ को डिसेम्बरमा निर्माण गरिसक्ने उल्लेख छ ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२२

पश्चिम सेतीको पीपीए: श्री गर्जेज र प्राधिकरण टुंगोमा पुगेनन्

पश्चिम सेती आयोजना निर्माणको जिम्मेवारी पाएको चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेज र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका अधिकारीबीच सोमबार छलफल भए पनि बिजुली किनबेचको दर (पीपीए) टुंगो लागेको छैन । आयोजना निर्माणका लागि समन्वय गरिरहेको लगानी बोर्ड र प्राधिकरणसँग छलफलका लागि कम्पनीको टोली नेपालमा छ । श्री गर्जेज र प्राधिकरणबीच छलफल भएको कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए । ७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती आयोजना श्री गर्जेज र प्राधिकरणले संयुक्त रूपमा गर्ने सहमति यसअघि नै भएको थियो । सहमतिअनुसार आयोजना निर्माणका लागि श्री गर्जेजको ७५ र प्राधिकरणको २५ प्रतिशत लगानी हुनेछ ।

प्राधिकरणसँगको छलफलमा श्री गर्जेजको टोलीले आयोजना निर्माण गर्न सकारात्मक रहेको बताएको थियो । सरकारले २०६८ मा श्री गर्जेजलाई आयोजना निर्माणको जिम्मा दिने निर्णय गरेको थियो । केही बुँदामा असन्तुष्टि जनाउँदै चिनियाँ कम्पनीले आयोजना निर्माणको लागि ठोस कदम चालेको छैन । कम्पनीको मुख्य चासो विद्युत् खरिद दरमा छ । प्राधिकरणले जलाशययुक्त आयोजनाको लागि हिउँदमा १२ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ७ रुपैयाँ १० पैसा खरिददर तोकेको छ ।

यसअघि अस्ट्रेलियाली कम्पनी स्नोई माउन्टेन इनर्जी कर्पोरसन (स्मेक) ले आयोजना निर्माणका लागि पाएको जिम्मेवारी १४ वर्षसम्म पूरा नगरेपछि सरकारले चिनियाँ कम्पनीलाई सुम्पेको हो ।

स्मेकले करिब ३ करोड डलर खर्चेर आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरेको थियो । उसले आयोजनाका लागि काठमाडौं, डोटी र डडेल्धुरामा कार्यालयसमेत स्थापना गरेको थियो । तर, लगानी जुटाउन नसक्दा उसले २०५४ मा पाएको अनुमति २०६८ मा खारेज भयो ।

डोटी, डडेल्धुरा र बैतडीको सिमानामा रहेको जलाशययुक्त आयोजना बनाउन श्री गर्जेजले प्राधिकरणसँग चार महिनाअघि संयुक्त लगानी सम्झौता गरेको थियो । आयोजनाका लागि १ खर्ब ८० अर्ब रुपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ । पश्चिम सेतीबाट ६ सय मेगावाट मात्रै विद्युत् उत्पादन हुन सक्ने, विद्युत् खरिद सम्झौता दर बढाउनुपर्ने, अहिलेसम्म आफूले गरेको खर्चलाई राष्ट्र बैंकले पुँजीकरण गर्नुपर्ने सतर्क राख्दै श्री गर्जेजले निर्माण प्रक्रिया अघि बढाउन ढिलासुस्ती गरिरहेको छ ।

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/११/२२

जलविद्युत् आयोजनाहरूलाई अल्टिमेटम

जलविद्युत्मा लगानीमैत्री जिल्ला घोषणा गरिए पनि आयोजनाका प्रवर्द्धकहरू स्थानीयबासीमैत्री हुन नसकेको लमजुङबासीको आवाज उठेको छ। जिल्लामा निर्माण सम्पन्न भएका र निर्माणाधीन जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीयबासीलाई उपेक्षा गरेको भन्दै स्वतन्त्र अग्रिम जानकारी सहितको मञ्जुरी (एफपिक) तथा अधिकार मञ्च लमजुङ नामक संस्थानै गठन गरी पीडितहरूले संघर्षका कार्यक्रम घोषणा गरेका छन्।

एफपिक तथा अधिकार मञ्च लमजुङले जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत विद्युत प्राधिकरणका प्रमुख कुलमान घिसिङसहित सम्बद्ध निकायलाई ज्ञापनपत्र बुझाउँदै आफ्ना माग पूरा नभए आन्दोलनका कार्यक्रम घोषणा गर्ने बताएका छन्। ज्ञापनपत्रमा २० दिनभित्र माग हुनुपर्ने अन्यथा चरणबद्ध आन्दोलन गर्ने उल्लेख छ। एफपिकमा सञ्चालन भइरहेको तथा सञ्चालनको तयारीमा रहेका विभिन्न परियोजनाहरू (१३२ के.भी. प्रसारण लाइन, २२० के.भी प्रसारणलाइन, बीपीसीद्वारा सञ्चालित न्यादी हाइड्रो ३० मेगावाट नाइचे, ४० मेगावाटको अपर-न्यादी डहरे लमजुङ, पिपल्स हाइड्रो, दोर्दी लिवर्टी हाइड्रो दोर्दी, हिमाल हाइड्रो दोर्दी र किसेदी खोला पाचोक) का पीडितहरू समावेस भएको सो संस्थाका जिल्ला संयोजक खेमजंग गुरुङले बताउनुभयो।

उहाँका अनुसार २०७३ को साउन महिनामा लमजुङको भुलभुलेस्थित माथिल्लो मस्याङ्दी जलविद्युत् आयोजनाको ट्रान्समिसन लाइनका प्रभावितले शुरु गरेको आन्दोलन विस्तारित भई जिल्लामा निर्माणाधीन सबै आयोजना केन्द्रित भएको छ। 'अब पनि आफ्ना मागको सुनुवाई नभएमा आन्दोलन गर्ने छौं।' गुरुङले भन्नुभयो। ज्ञापन पत्रमा २४ बुँदे माग उल्लेख छन्।

उनीहरूको मागमा जलविद्युत् आयोजनाले उचित किसिमले सार्वजनिक सुनुवाई नगरेको, सबै आयोजनाले प्रभावितसँग स्वतन्त्र अग्रिम जानकारीसहितको मञ्जुरी नगरेको र सरकारका प्रचलित नियम कानून र अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि तथा महासन्धिको विपरित सञ्चालन गर्दा स्थानीय जनताको अधिकार लुटिएको दाबी गरिएको छ। अन्य मागमा आयोजनाले वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन प्रतिवेदनको पूर्ण पाठ सबैले बुझ्ने भाषामा जानकारी गराउनुपर्ने, आयोजनाबाट १० प्रतिशत पानी खोलाका छोड्नुपर्ने, फिस ल्याडर राख्नुपर्ने, आयोजना निर्माणमा स्थानीय कामदारलाई अवसर दिनुपर्ने, बस्ती आसपासमा विष्फोटक पदार्थ तथा रसायनिक पदार्थ भण्डारण गर्न नहुने, विद्युत प्रसारण लाइनको चुम्बकीय क्षेत्रभित्रको जग्गालाई लगत कट्टा गरी शतप्रतिशत क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने उल्लेख छ। जिल्लाको जलसम्पदामा चरम भू तथा जल माफियाहरूको बिगबिगी बढेको मञ्चको दाबी छ। संघर्ष समितिले सबै आयोजनामा डाक्टरसहितको एम्बुलेन्स राख्नुपर्ने, प्रत्यक्ष प्रभावितहरूलाई तीन/तीन महिनामा स्वास्थ्य परीक्षण गर्नुपर्ने, अति प्रभावितलाई निःशुल्क शेयरको व्यवस्था गर्नुपर्ने लगायतका माग राखेको छ।

घोषित संघर्षका कार्यक्रममा प्ले कार्ड जलुस, बाजागाजासहितको जुलुस, थाल ठटाएर जुलुस, अर्धनग्न जुलुस, सांकेतिक तथा निर्माणस्थल बन्द, अनिश्चितकालीन बन्द जस्ता संघर्षका कार्यक्रम राखिएको संघर्ष समितिका संयोजक सचिव चन्द्रबहादुर मिश्रले बताउनुभयो।

मुआब्जा विवादले अन्तिम चरणमा पुगेको आयोजना रोकियो

सिर्जना पन्त, बागलुङ

बागलुङको जैमिनि नगरपालिकामा निर्माण कार्य सम्पन्न भइ विद्युत् उत्पादनको अन्तिम चरणमा रहेको ठेउलेखोला जलविद्युत् आयोजना मुआब्जा विवादका कारण रोकिएको छ। ३० जना व्यक्तिको ३३ रोपनी जग्गामा फैलिएको आयोजनामा एक स्थानीयले जग्गा मुआब्जा माग गरेपछि ठेउलेखोला जलविद्युत् आयोजना विवादमा तानिएको हो।

स्थानीय खगेश्वर शर्माले मुआब्जा माग गरेका कारण अन्तिम समयमा निर्माण कार्य रोकिएको आयोजनाले जनाएको छ। जैमिनि नगरको समृद्धिको आधार मानिएको १ दशमलव ५ मेगावाट क्षमताको उक्त आयोजना अन्तिम अवस्थामा आएर रोकिएको हो।

मुआब्जा विवादमा नगरपालिकाले मिलाउने प्रयत्न नगरेका कारण आयोजना उत्पादन दिने अवस्थामा रोक्नु परेको बताइएको छ। नगरपालिकाले मूल्याङ्कन गरी विवादित मुआब्जा निर्धारण गरे मुआब्जा दिन आफू तयार रहेको भए पनि नगरपालिकाले ढिलासुस्ती गरेको आयोजनाको भनाइ छ। झण्डै बागलुङ जिल्लाको एक तिहाई विद्युत् आपूर्ति गर्ने आयोजनाको मुआब्जा मिलाउन कसैले पहल नगदा आफूहरू मर्कामा परेको निर्माण कम्पनी बाराही हाइड्रोपावर प्रालिका अध्यक्ष सूर्यप्रसाद अधिकारीले बताउनुभयो। निर्माण कार्य सकिए पनि मुआब्जा विवाद गर्ने खगेश्वर शर्माको ३ रोपनी जग्गामा जम्मा १६ मिटर पाइपलाइन बनाउनुपर्ने भए पनि जग्गाको लागि एक करोड ५ लाख रुपियाँ मुआब्जा माग गरेको अधिकारीले बताउनुभयो। परियोजनाको लागि त्यस क्षेत्रमा प्रतिरोपनी ३ लाख ६० हजार रुपियाँमा जग्गा अधिकरण गरिएको तर शर्माले १ करोड ५ लाख रुपियाँ माग गरेपछि त्यस ठाउँमा पाइपलाइन बनाउने काम रोकिएको अधिकारीले बताउनुभयो।

‘आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा जग्गा पर्नेलाई ९० लाख रुपियाँ बढी रकम मुआब्जा वितरण गरिसकेको छ,’ उहाँले भन्नुभयो।

२६ करोड ५० लाख लागत अनुमान गरिए पनि ३४ करोडभन्दा बढी खर्च लाग्ने आयोजनाले जनाएको छ। मुआब्जा समाधान भएको ३० दिनभित्रमा विद्युत् उत्पादन गरी सक्ने आयोजनाले बताएको छ।

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७४/११/२२

पश्चिम सेतीमा लगानीको सुनिश्चितता खोज्दै चिनियाँ टोली

लामो समयदेखि अन्योलमा रहेको पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना निर्माणको विषय टुङ्गाउन चिनियाँ कम्पनी चाइना थ्री गोर्जेज कर्पोरेसनको टोली नेपाल भ्रमणमा रहेको छ। लगानी बोर्ड, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र थ्री गोर्जेज कर्पोरेसनको प्राविधिक टोलीबीच राष्ट्रिय गौरवको पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजना अघि कसरी अगाडि बढाउने भन्ने विषयमा अन्तिम टुंगो लगाउन छलफल अघि बढेको हो।

उक्त टोलीले लगानी बोर्डसँगको छलफलका क्रममा आयोजना निर्माणका लागि चासो देखाएको बोर्डका प्रवक्ता उत्तमभक्त वाग्लेले बताउनुभयो। वाग्लेका अनुसार यसअघि कम्पनी, लगानी बोर्ड र प्राधिकरणबीच नमिलेका कुरामा थप छलफल गर्न चिनियाँ टोली सकारात्मक देखिएको हो।

७ सय ५० मेगावाट क्षमताको पश्चिम सेती जलाशययुक्त आयोजनाका विषयमा सोमबार थ्री गर्जेज कम्पनीको प्राविधिक टोली र प्राधिकरण टोलीलेसमेत छलफल गरेको छ। छलफलका क्रममा पीपीए दर हेरफेर, आयोजनाको लागत, मुआब्जा वितरण, प्रसारणलाइन निर्माण, आयोजनामा हालसम्म भएको खर्च पुँजीकरणका विषयमा छलफल भएको बुझिएको छ।

आयोजनाको स्थानीय शेयरको वित्तीय व्यवस्थापन, विद्युत् महशुल, र बजारको बारेमा छलफल गर्न टोली नेपाल आएको हो। थ्री गर्जेजले केही समय अगाडि लगानी बोर्ड र विद्युत् प्राधिकरणलाई पठाएको पत्रमा पहिला भएका खर्चको पुँजीकरण, आयोजनाको महशुल नीति, स्थानीय शेयरको वित्तीय व्यवस्थापनको प्रक्रिया र ऋण लगानीका लागि ग्यारेन्टीलगायत सर्तहरू राख्दै यसमा यसमा थप स्पष्टता खोजेको थियो। ती दुवै निकायले जवाफ पठाएपछि थप छलफल गर्न चिनियाँ टोली नेपाल आएको हो।

२०७१ चैत ३० गते लगानी बोर्डको बैठकले चिनियाँ कम्पनी र प्राधिकरणको संयुक्त कम्पनी खोल्ने निर्णय गरेको थियो। सोही बमोजिम आयोजना निर्माण गर्न प्राधिकरण र थ्री गोर्जेजको सहायक कम्पनी सीडब्लूई इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेसनबीच २०७३ माघ ३ मा संयुक्त उपक्रम सम्झौता (जेभीए) भएको थियो।

१ खर्ब ९० अर्ब रुपियाँ लागत अनुमान गरिएको उक्त आयोजना निर्माणमा लगानी गर्ने विषयमा नै उक्त कम्पनी स्पष्ट हुन नसकेको प्राधिकरणले बताउँदै आएको छ। तर, यसअघि आयोजना निर्माणका लागि छुट्टै ज्वाइन्ट भेन्चर कम्पनीको स्थापना गरी ७५ प्रतिशत थ्री गोर्जेज कम्पनी र २५ प्रतिशत विद्युत् प्राधिकरणले लगानी गर्ने सम्झौता भइसकेको छ।

केही महिनाअघि चाइना थ्री गोर्जेजसँग भएको लगानी सम्झौतामा प्राधिकरणले हिउँद याममा १२ रुपियाँ ४० पैसा र वर्षायाममा ७ रुपियाँ १० पैसाको प्रतियुनिट दरमा बिजुली किन्ने गरी पीपीए दर प्रस्ताव गरिएको थियो। तर, थ्री गोर्जेज कम्पनीले उक्त दरमा आयोजना अघि बढाउन नसकिने धारणा राख्दै आएको छ।

श्री गर्जेज कम्पनीले यसअघि उक्त आयोजनाका लागि प्रसारणलाइन निर्माणको सुनिश्चितता र हालसम्म आयोजनामा भएको खर्च पुँजीकरण गरिनुपर्ने माग राख्दै आएको थियो। कम्पनीले आयोजना अध्ययनका क्रममा हालसम्म ७० करोड रुपियाँभन्दा बढी खर्च गरिसकेको छ। तर, प्राधिकरणले यसको प्रमाणीकरण अझै गरेको छैन।

श्री गर्जेजसँग आयोजना निर्माणका लागि सन् २०१२ फेब्रुअरीमा सम्झौता भएको थियो। सम्झौता बमोजिम आयोजना सन् २०१८ सम्ममा पूरा गर्ने लक्ष्य राखिएको थियो। तर, उक्त लक्ष्यलाई पछिल्लो समय परिमार्जन गरी सन् २०२० पुर्याइएको छ। श्री गर्जेजले निर्माणको जिम्मा लिनुअघि अस्ट्रेलियाको स्नोड माउन्टेन इन्जिनियरिङ कर्पोरेशन (स्मेक)ले उक्त आयोजना १७ वर्ष होल्ड गरेर राखेको थियो। आयोजना अगाडि नबढ्दा डोटी, डडेल्धुरा, बैतडी र बझाङका पूर्ववर्ती १२ गाविसमा विकास निर्माण ठप्प छ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/२२

तामाकोसीको सेयरमा स्थानीयद्वारा विरोध

दीपशंकर चौलागाईं

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको व्यवस्थापन पक्षले दोलखालीले पाउने १० प्रतिशत आरक्षित सेयर वितरण प्रणाली जनविरोधी भएको भन्दै स्थानीयले विरोध गरेका छन् । १० प्रतिशत सेयर वितरणमा क, ख र ग वर्ग बनाई ३ हजारदेखि ३० हजार रुपैयाँबीचको ठूलो अन्तर राखेर नागरिकलाई विभक्त बनाएको भन्दै उनीहरूले विरोध प्रदर्शन गरेका हुन् ।

जसले पैसा जोगाउन सक्दैन, उनीहरूलाई सेयर प्रमाणपत्र धितो राखेर सेयर दिने व्यवस्था मिलाउने पूर्वसहमति उल्थान गरेको नागरिक अगुवाहरूको भनाइ छ । आरक्षित १० प्रतिशत सेयर वितरणमा असन्तुष्टि जनाई उनीहरूले ७ बँडुदे माग राखी जिल्ला प्रशासन कार्यालय दोलखामा ज्ञापनपत्र बुझाएका छन् ।

सेयर वितरण सम्बन्धमा दोलखावासीको हितमा भन्दा पनि सेयर माफिया तथा मुद्रा माफियालाई चलखेल गर्न सजिलो गर्ने मनसाय राखेर थुप्रै जनविरोधी निर्णय भएकाले सेयर वितरण न्यायोचित तरिकाले हुनुपर्ने भन्दै नेपाली कांग्रेसका नेता बर्मा लामाको अगुवाइमा ज्ञापनपत्र बुझाइएको हो । ज्ञापनपत्र बुझाउँदै युवा नेता लामाले राष्ट्रिय गौरवको आयोजना भनी दोलखाली जनताले सुरुदेखि आजसम्म दुःखकष्ट भोग्दै आएको तर दोलखाली जनताका तर्फबाट अघि सारिएका मागलाई १० दिनभित्र सम्बन्धित पक्षले ध्यान नदिएमा सर्वपक्षीय संघर्ष समिति निर्माण गरी सशक्त आन्दोलन गर्ने बताए । नागरिकहरूले सेयर आवेदन गर्दा प्रवेश मार्गले छोएको तथा प्रसारण लाइनको क्षेत्र परेका प्रत्यक्ष रूपले अति प्रभावित नागरिकलाई समेत अन्यायपूर्ण ढंगले सामान्य प्रभावितका रूपमा ख वर्गमा राखेको उनले बताए । उनीहरूलाई ख वर्गबाट क वर्गमा राख्नुपर्ने उनको माग छ । ३ भदौ २०७४ मा राजनीतिक दलको लिखित असहमतिको बाबजुद जिल्ला समन्वय समितिले प्रतिव्यक्ति ५० हजार रुपैयाँसम्म सेयर हाल्न दिने निर्णय गरी ४ भदौमा स्थानीय तहका प्रतिनिधिको बैठकबाट अनुमोदन गरेको थियो । ६ भदौमा संयुक्त बैठकमा प्रतिव्यक्ति ३० हजारसम्म रकम हाल्न पाउने गरी निर्णय भएकोमा पनि उनले आपत्तिप्रकट गरे ।

सेयर आवेदन गर्न आर्थिक रूपमा विपन्न व्यक्तिका लागि प्रमाणपत्र धितो राखी अपर तामाकोसीको जमानी बसी ऋणःकर्जा प्रदान गराउने व्यवस्था गर्ने, कर्जा उपलब्ध गराउन सम्बन्धित बैंकसँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने भनिए पनि सो सहमति कार्यान्वयन नभएकाले आन्दोलन गर्नुपरेको नेकपा मालेका केन्द्रीय सदस्य तथा जिल्ला संयोजक बट्टीकुमार चौलागाईंले बताए । विदेशमा रहेका दोलखाली नागरिकका लागि आवेदन गर्न सहज प्रबन्ध मिलाउन आवश्यक व्यवस्था गराउन समेत चौलागाईंले माग गरे । जिल्ला प्रशासन कार्यालय दोलखामार्फत प्रधानमन्त्रीको कार्यालय, जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालय, मुख्य मन्त्रीको कार्यालय, धितोपत्र बोर्ड, अपर तामाकोसी र जिल्ला समन्वय समितिलगायत

दोलखास्थित राजनीतिक दलसमक्ष १० दिने अल्टिमेटम दिँदै जापनपत्र प्रमुख जिल्ला अधिकारी लक्ष्मणविक्रम थापा समक्ष बुझएका छन् । जापनपत्र बुझ्दै प्रमुख जिल्ला अधिकारी लक्ष्मणविक्रम थापाले सोमबारै प्रधानमन्त्रीको कार्यालय, ३ नम्बर प्रदेशको कार्यालय, ऊर्जा मन्त्रालय, धितोपत्र बोर्ड र अपर तामाकोसीको कार्यालयमा पठाएको बताए ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/२२

माथिल्लो तामाकोसीको २.६४ अर्बको सेयर चैतमा

अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीले २ अर्ब ६४ करोड रुपैयाँ बराबरको सेयर आउँदो चैतमा जारी गर्ने भएको छ । दोलखाको बिगु गाउँपालिका-१ लामाबगरमा निर्माणाधीन ४ सय ५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाको लागि चैतभित्रै सेयर निष्कासनको तयारी गरेको हो । दोलखावासीलाई सेयर निष्कासनपछि सर्वसाधारणका लागि साधारण सेयर (आईपीओ) निष्कासन हुनेछ । आयोजनाको प्रवर्द्धक अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडले आयोजना प्रभावित दोलखावासीलाई र सर्वसाधारणलाई गरी २ अर्ब ६४ करोड ७५ लाख रुपैयाँ बराबरको २ करोड ६४ लाख ७५ हजार कित्ता आईपीओ निष्कासन गर्न लागेको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत विज्ञानप्रसाद श्रेष्ठले जानकारी दिए ।

दोलखावासीलाई १० प्रतिशतले हुन आउने १ अर्ब ५ करोड ९० लाख रुपैयाँ बराबरको १ करोड ५ लाख ९० हजार कित्ता सेयर निष्कासन हुन्छ । धितोपत्र बोर्डका प्रवक्ता निरज गिरीले कम्पनीसँग केही कागजात थप माग गरेकाले उसले त्यसको जवाफ दिनेवित्तिकै सेयर निष्कासनका लागि अनुमति दिने बताए । आयोजनाको सेयर निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धकमा नागरिक लगानी कोष र सनराइज क्यापिटललाई नियुक्त गरेको छ ।

२०७१ सालमा जिल्ला विकास समितिले गरेको सर्वेक्षणअनुसार दोलखाको कुल जनसंख्या २ लाख ८२ हजार १ सय २५ छ । जसमा अतिप्रभावित 'क'वर्गमा ४ हजार ४ सय ३२, प्रभावित 'ख' वर्गमा ८१ हजार ९ सय ९९ र जिल्लाको बाँकी क्षेत्रको जनसंख्या १ लाख ९५ हजार ६ सय ९४ रहेको छ । सेयर दामासाही वितरण गर्दा पनि जनसंख्याअनुसार अतिप्रभावित क्षेत्रका सर्वसाधारणले प्रतिव्यक्ति ९५ कित्ता, प्रभावित क्षेत्रकाले ४६ कित्ता र जिल्लाका बाँकी क्षेत्रका सर्वसाधारणले ३३ कित्ता सेयर पाउने अनुमान गरिएको छ । यता आयोजनाले २०७४ असार मसान्तसम्म ९५ प्रतिशतकाम सम्पन्न गरिसक्नु पर्ने लक्ष्य राखे तापनि पुस मसान्तसम्म आइपुग्दा ९४ प्रतिशत मात्र काम पूरा भएको छ ।

दोलखावासीमध्ये सेयर लगानीका लागि लगानी गर्ने मितिसम्म जन्मेर जन्मदर्ता भएका बालबालीका र विवाह भइआएका महिलाले विवाह दर्ता प्रमाणपत्रका आधारमा सेयर पाउँछन् । अन्यको हकमा दोलखा जिल्लाबासी भएको नागरिकता प्रमाणपत्र अनिवार्य चाहिन्छ । सेयर दिने प्रयोजनका लागि जिविस दोलखाले ३ वर्षअघि संकलन गरेको तथ्यांकअनुसार दोलखाको जनसंख्या २ लाख ८० हजार ५ सय ८४ छ । जिल्ला विकास समिति दोलखाले सेयर बाँडफाँड तथा निष्कासन निर्देशिका २०७० मा ऋण लगानी सम्झौता भएको २०६४ माघ १५ गतेभित्र बसाई सरी दोलखा आएकोहरूले मात्र सेयर खरिद गर्न पाउने व्यवस्था उल्लेख छ ।

धितोपत्र बोर्डको स्वीकृति आउनासाथ सेयर निष्कासनका लागि आवश्यक प्रक्रिया अघि बढ्ने छ । प्रभावित क्षेत्रले बढी सेयर पाउने सहमति यसअघि नै भइसकेको आयोजनाले जनाएको छ । क, ख,

वर्गलाई बढी सेयरको आक्षरण गरिएको छ । तर खदिर प्रक्रियामा सबैले न्यूनतम् ३ हजारको ३० कितादेखि बढीमा ३० हजारको ३ सय कितासम्म खरिद गर्नसक्ने छन् । सेयर खरिदका लागि जन्मेदेखि सबै दोलखाली सहभागी हुन सक्ने छन् । तर सबैको बैंक खाता अनिवार्य गरिने भएको छ । यसअघि नै कर्मचारी संचयकर्ता, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र आयोजनामा कार्यरत कर्मचारी, ऋण लगानी गर्ने कर्मचारीहरूका लागि २ अर्ब ५४ करोड बराबरको सेयर जारी गरिसकेको छ । कम्पनीले कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष, दुरसञ्चार प्राधिकरण र राष्ट्रिय विमा संस्थानबाट करिव २० अर्व रकम ऋण लिएको छ ।

आयोजनाको सुरु लागत ३५ अर्ब २९ करोड अनुमान गरिएको आयोजनाको निर्माण अवधि, अमेरिकी डलको मूल्यवृद्धि, बजार मूल्य लगायतका कारणले अहिलेसम्म करिब ४० अर्ब खर्च भइसकेको छ । आयोजना पूरा हुँदासम्म ४६ अर्ब खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । बढ्दो व्याजदर र विनिमय दरका कारण कम्पनीको दायित्व बढेकाले लागत बढेको आयोजनाले जनाएको छ ।

आयोजनाबाट आउँदो २०७५ असारबाट पहिलो युनिन उत्पादन गरी २०१८ डिसेम्बरबाट व्यावसायिक उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । तर, हाइड्रोमेकानिकलको ठेकेदार कम्पनीको ढिलासुस्तीले अपेक्षित लक्ष्य हासिल गर्न ठेस पुग्ने हो कि भन्ने आशंका पैदा भएको छ । हाइड्रोमेकानिकल अन्तगत पेनस्टक पाइप, बाँध र डिस्यान्डरका गेटहरूको काम पर्दछ । आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् प्रसारणलाइनमा जोडिएसँगै सरकारले प्रतिमेगावट ५० लाख रुपैयाँको दरले अनुदान दिनेछ । राष्ट्रिय गौरवको माथिल्लो तामाकोसी आयोजनाको गत पुससम्म ९४ प्रतिशत काम सम्पन्न भएको छ ।

डिम्याट खाता स्वेच्छिक

अपर तामाकोसीका लागि दोलखावासीले लगानी गर्नका लागि डिम्याट खाता स्वेच्छिक हुने भएको छ । धितोपत्र ऐन २०७३ ले धितोपत्र खरिदमा सबैलाई डिम्याट खाता अनिवार्य गरे पनि तामाकोसीको सेयरमा धेरैलाई सहभागी गराउन यस्तो व्यवस्था गर्न लागेको हो । धितोपत्र बोर्डका प्रवक्ता निरज गिरीले स्थानीयवासीका लागि ऐच्छिक हुनसक्ने बताए । “सकेसम्म डिम्याट खाता खोल्दा राम्रो हुन्छ, पछि पनि डिम्याट त गराउनैपर्छ,” उनले भने, “तर, धेरैको सहभागिता होस् भनेर डिम्याट नहुँदैमा सेयर लगानीमा वञ्चित नै त हुँदैन ।” पछि डिम्याट गराउन झन्झट हुने हुँदा पहुँच हुनेले अहिले नै डिम्याट गराउँदा राम्रो हुनेछ ।

विभेद नगर्न माग

अपर तामाकोसीको सेयर लगानीका लागि जारी गर्न लागेको सेयर जिल्लावासीलाई ३ वर्गमा विभाजन गरी विभेद गरेको भन्दै स्थानीयहरू आक्रोसित भएका छन् । जिल्लावासी सबैलाई समान हैसियतमा सेयर दिनुपर्ने माग गर्दै जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सोमबार ध्यानाकार्षण पत्र बुझाएका छन् । नेपाली कांग्रेसका नेता बर्मा लामाले भने, “दोलखावासी भनेर पहिला नै किटानी गरेपछि फेरि क, ख, ग वर्ग भनेर कसले वर्गीकरण गर्ने अधिकार दियो ?”

जिल्लावासीलाई विभेद नगर्न काठमाडौँमा बसोवास गर्ने दोलखालीले पनि छलफल थालेका छन् । २०७१

मा पनि आयोजनाका लागि स्थानीयबाट सेयर संकलनका लागि आह्वानपत्र जारी भएको थियो । २०७१
चैत १ गतेबाट सेयर संकलन गर्ने गरी सूचना जारी भए तापनि प्रभावितको वर्ग छुट्याउनु पर्ने र
मजदुरलाई पनि व्यवस्था गर्नु पर्ने माग राखेर आयोजनाको काम नै रोकेपछि सेयर संकलन प्रक्रिया
स्थगित भएको थियो ।

दिलबहादुर केसी

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/२३

सान्जेन र रसुवागढीमा साढे दुई अर्बको आवेदन

सान्जेन र रसुवागढी हाइड्रोपावर कम्पनीले निष्कासन गरेको आईपीओमा मंगलबारसम्म ८१ हजार आवेदको २ अर्ब ७० करोड रुपैयाँको आवेदन परेको छ । सान्जेन जलविद्युत् कम्पनीमा ४० हजार जनाले आवेदन दिएका छन् भने रसुवागढी हाइड्रोपावरको आईपीओ ४१ हजारले आवेदन दिएको बिक्री प्रबन्धक कम्पनीले बताएको छ ।

सान्जेनमा मंगलबारसम्म ४० हजार जना आवेदकबाट १ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढीको आवेदन परेको बिक्री प्रबन्धक नागरिक लगानीकोषले जनाएको छ । सान्जेनले कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ताका लागि ७१ करोड १७ लाख ५० हजार रुपैयाँको ७१ लाख १७ हजार ५ सय कित्ता आईपीओ खुला गरेको छ ।

सान्जेनले पहिलो चरणमा कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ताका लागि आईपीओ बिक्री खुला गरेको हो । कम्पनीले ११ देखि ३० फागुनसम्म सेयर बिक्री खुला गर्नेछ । सञ्चयकर्ताले न्यूनतम ५० देखि बढीमा ३०० कित्तासम्म आवेदन दिन सक्नेछन् ।

त्यस्तै, रसुवागढीमा सान्जेनको भन्दा अझै बढी आवेदन परेको छ । रसुवागढीमा ४१ हजार आवेदकले १ अर्ब ७० करोड रुपैयाँको सेयर भरेको बिक्री प्रबन्धक सिद्वार्थ क्यापिटलका मर्चेन्ट बैंकिङ प्रमुख सुजनबाबु अधिकारीले बताए । रसुवागढीमा कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ताले १ करोड ३३ लाख ४२ हजार ९५ कित्तामा आवेदन दिन सक्नेछन् । सञ्चयकर्ताले न्यूनतम ५० कित्ता देखि ५०० कित्तासम्म आवेदन दिन सक्नेछन् । दुवै कम्पनीको सेयरमा सी-आरबा प्रणालीमा सहभागी बैंकका सबै शाखाबाट आवेदन दिन सकिनेछ ।

श्रोत: राजधानी दैनिक, २०७४/११/२३

श्री गर्जेजको टोली नेपालमा

चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेज अहिले आयोजना निर्माणमा सकारात्मक देखिएको छ । केही समयअघि पश्चिम सेती जलविद्युत् आयोजनाको विषयमा थप छलफल गर्न आवश्यक नभएको भन्दै पत्र पठाइएपछि नेपाल आएको श्री गर्जेजको टोली आयोजना निर्माणमा सकारात्मक देखिएको हो ।

लगानी बोर्डले सम्झौता खारेज गर्ने चेतावनीसहित पत्र पठाएपछि नेपाल आएको श्री गर्जेजको टोलीले यसको निर्माणमा चासो देखाएको छ । लगानी बोर्डसँगको छलफल पछि सो टोलीले विद्युत् प्राधिकरणसँग छलफल गरेको छ । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ यसअघि विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) मा आपत्ति जनाएको श्री गर्जेजले अहिले भने सोही पीपीए दरमा आयोजना निर्माण गर्न सकारात्मक देखिएको छ ।

श्री गर्जेजका प्रमुख लु गुवोजुनले यसअघि लगानी बोर्डलाई गत २८ डिसेम्बरमा पत्र लेख्दै प्राधिकरणले तय गरेको खरिद दरमा आयोजना निर्माण गर्न नसकिने नै जनाएका थिए ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/११/२३

आयोजनाले अन्यौला बढाएपछि बुढीगण्डकी प्रभावित धर्नामा

नरहरि सापकोटा

राष्ट्रिय गौरवको बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनामा सरकार पिच्छे फरक फरक निर्णय हुने तर काम भने नहुने भएपछि प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय आक्रोशित बनेका छन्। आयोजनाबाट प्रभावित गोरखा र धादीडका स्थानीयले आजदेखि आयोजनाको कार्यालय घ्याल्चोक सिउरेनीटारमा धर्ना कार्यक्रम सुरु गरेका छन्।

‘अस्थिर सरकार र सरकारपिच्छेको अन्तरबिरोधी निर्णयले आयोजनाको निर्माण अस्तब्यस्त बन्न पुगेको छ’ संयुक्त संघर्ष समूहका संयोजक नबराज ढकालले बुधवारदेखि सुरु भएको धर्ना कार्यक्रमबारे प्रेसबिज्ञप्ती जारी गर्दै भनेका छन्। जग्गा प्राप्ती प्रक्रियामा मुआब्जा निर्धारण समिति र आयोजना पक्षबाट भएको गैर जिम्मेवार ब्यवाहारका कारण डुबान प्रभावितहरुमा गम्भिर असर पुगेको संघर्ष समूहले निष्कर्ष निकालेको छ। दुई वर्षदेखि जग्गा रोक्का राखेर मुआब्जा बितरण नगर्ने, दुईवर्षअघि तोकिएको जग्गाको मुआब्जालाई अहिले समायोजन गर्न चासो नदिने, बितरणमा ढिलासुस्ती गर्ने, पुर्नबास र पुनस्थापनाको कामलाई आयोजनाले बेवास्था गरेको संघर्ष समूहका एक सदस्य मनोहर ढकालले बताए। उनले भने ‘आयोजनाले जनतालाई ढाँट्यो, सँधै झुक्याएर हामीलाई अल्मल्याउने प्रयास मात्रै भयो, त्यसैले आन्दोलनको बिकल्प रहेन ।’ देशकै गौरवको आयोजना निर्माणमा कम्पनी र सरकारले चासो नदिँदा र गम्भिर रुपमा नलिँदा प्रभावित, बिस्थापितले सँधै अन्यौलामा रहनुपरेको उनको गुनासो छ।

देशकै उर्जा संकट हल गर्न सक्ने योजना निर्माणको कामले कछुवा गती समेत नलिँदा सम्बन्धित मन्त्रालय, सरकार, राजनीतिक दल र जनप्रतिनिधिहरु मुकदर्शक हुँनु अर्को दुःखद पक्ष भएको आरोप प्रभावितहरुको छ। प्रभावित बिस्थापितहरु बिभाजित हुनु, अन्यत्रबाट आएका जग्गा खरिद गरि नाफा कमाउनेहरुको लहैलहैमा लाग्नु जस्ता कारणले स्थानीयबीच समस्या सिर्जना गर्ने क्रम बढेकोले सचेत हुन पनि संघर्ष समूहले सबैलाई आह्वान गरेको छ। बुधवारदेखि शनिवारसम्म निरन्तर बुढीगण्डकी आयोजनाको कार्यालय सिउरेनीटारमा धर्ना कार्यक्रम सुरु भएको संघर्ष समितिका सदस्य मनोहर ढकालले जानकारी दिए। उनले भने ‘गोरखा र धादीडका साविकका तीन/तीन प्रभावित गाविसका सरोकारवाला प्रभावितहरुले धर्ना सुरु गर्नुभएको छ।’ बिहीवार, शुक्रवार र शनिवार सम्म गरी धादीडका १३ र गोरखा तर्फका १४ वटै साविकका गाविसका स्थानीय धर्ना कार्यक्रममा सहभागीहुने गरी कार्यक्रम तय भएको उनले बताए। साथै सोही अवसरमा आयोजनाले बनाएको अन्यौलता, अहिले भईरहेको सुस्तताबारे पनि स्थानीयबिच जानकारी गराउने संघर्ष समूहका अर्का सदस्य हरि सिंखडाले जानकारी दिए।

यता आयोजनाले भने यसअघि दुबै जिल्लाको तीन/तीनवटा गाविसको मुआब्जा बितरण भईसकेको र अहिले थप तीन/तीन वटा गाविसको बितरण प्रक्रिया चलिरहेको बताएको छ। आयोजना प्रमुख कृष्ण कार्कीले भने ‘निवेदन संकलनसँगै अहिले जग्गाको प्रमाणिकरणको काम भईरहेको छ छिट्टै मुआब्जा बितरण हुन्छ।’ केही महिना अघि मुआब्जा बितरण गर्ने बजेट, मोडालिटी र प्रक्रिया बारे नीतिगत अन्यौलता हुँदा, आयोजनाका विषयमा फरक फरक निर्णय भएकाले समस्या बढेको उनले बताएका छन्।

आयोजना निर्माण हुने भएपछि त्यस क्षेत्रमा सडक, विद्यालय, खानेपानी, सिंचाई जस्ता भौतिक पूर्वाधार विकासका योजना गएका छन्। २०७२ साल मंसिरदेखि आयोजनाले जग्गा रोक्का गरेर राखेको थियो। २०७३ मंसिरमा उक्त रोक्का गरिएको ठाउँको जग्गाको मुआब्जा निर्धारण भएको हो। मुआब्जा निर्धारण भएको लामो समय सम्म पनि

बितरण प्रक्रिया भने सुस्त छ। हरेक महिना बिराएर स्थानीय आयोजनाले अन्याूलता बढाएको भन्दै आन्दोलित हुँदै आएका छन्। कहिले सरकारले बनाउने, कहिले चीनको गुजुवालाई दिने भन्ने सरकारपिच्छेको फरक निर्णयले आयोजना बन्दैन की भन्ने चिन्ता समेत स्थानीयलाई छ।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/२३

जलविद्युत आयोजनाद्वारा मुआब्जा वितरण

रसुवामा निर्माणाधिन माथिल्लो त्रिशुली एक जलविद्युत आयोजनाले स्थानीयलाई मुआब्जा वितरण गरेको छ। आयोजनाको भवन निर्माणका लागि अधिग्रहण गरेको ४१ रोपनी जग्गाको मुआब्जा वितरण गरेको हो। आयोजनाले ७ जना जग्गाधनीलाई ५ करोड रकम वितरण गरेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत सुमन भट्टले बताए। 'यसअघि निर्माण भएको भवन भूकम्पले पूर्ण क्षति ग-यो,' जनसम्पर्क अधिकृत सुमन भट्टले भने, 'अहिले सुरक्षित स्थानमा जग्गा खरिद गरेका छौं।' भूकम्पका कारण झरेको पहिरोले संरचना पूर्ण क्षति पु-याएको थियो। पहिरोको कारण जोखिम बढेपछि सुरक्षित स्थानमा जग्गा खरिद गरिएको आयोजनाले जनाएको छ।

नेपाल वाटर एण्ड डेभलपमेन्ट कम्पनीले निर्माण गर्न लागेको आयोजनाको विद्युत खरिद सम्झौता पिपिए भइसकेको छ। २१६ मेगावट क्षमताको यो आयोजनाको अनुमानित लागत ६२ अर्ब रुपैयाँ छ।

आयोजनाले अहिले वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने कार्य गरिरहेको छ। बित्तीय व्यवस्थापन गर्ने कार्य सेप्टेम्बरसम्ममा सकिने र निर्माण प्रक्रिया सुरु हुने आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत भट्टले जानकारी दिए। अबको दुई हप्तापछि आवश्यक पूर्वाधारको काम सुरु हुने उनले बताए।

कोरियन कम्पनीहरु, विश्व बैंक समूह अन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगम आइएफसी र नेपाली लगानीकर्ताको लगानी रहने आयोजनाले जनाएको छ। यो आयोजना करिब ५ वर्षमा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

आयोजनाले अहिले आयोजनामा आवतजावत गर्ने सडकको सुधार गर्ने, आवश्यक पूर्वाधारहरु निर्माण गर्ने लगायतको कार्यलाई तिब्रता दिएको छ। जिल्लाको उत्तरगया गाउँपालिका-१ मैलुङमा उक्त आयोजना निर्माण हुनेछ। आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने धुन्चे, राम्चे र हाकुका विद्यालयलाई कम्प्युटर प्रदान गर्न लागेको छ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२३

पश्चिम सेतीको निर्णय लगानी बोर्डबाट

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले कुनै पनि हालतमा विद्युत् खरिद दर बढाउने श्री गर्जेजको माग पूरा गर्न नसकिने बताएपछि लगानी बोर्ड अलमलमा

पश्चिम सेती निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेजले राखेको सर्तबारे लगानी बोर्डले सञ्चालक समितिको बैठकबाट निर्णय गर्ने भएको छ । बोर्डको अध्यक्ष प्रधानमन्त्री हुने व्यवस्था छ । पश्चिम सेती निर्माणको जिम्मा पाएको चिनियाँ कम्पनीले विद्युत् प्राधिकरणको विद्युत् खरिद दर बढाउनुपर्ने माग गरेपछि लगानी बोर्डले यसबारेको निर्णय सञ्चालक समितिको बैठकबाट गराउने अवस्थामा पुगेको हो ।

आयोजना निर्माणबारे छलफलका लागि काठमाडौं आएको चिनियाँ कम्पनीको प्राविधिक टोलीले लगानी बोर्ड र विद्युत् प्राधिकरणसँग छलफलमा विद्युत् खरिद दर बढाउनुपर्नेसहित आफ्नो मागबारे समीक्षा हुनुपर्ने माग राखेको थियो ।

प्राधिकरणसँग आइतबार भएको बैठकमा पनि चिनियाँ कम्पनीका प्रतिनिधिले प्राधिकरणको विद्युत् खरिद दरअनुसार विद्युत् बिक्री गर्ने गरी आयोजना बनाउन नसकिने बताएको थियो । विद्युत् प्राधिकरणको सञ्चालक समितिको बैठकले हिउँदमा प्रतियुनिट १२ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा प्रतियुनिट ७ रुपैयाँ १० पैसा बिक्री दर तोकेको छ । श्री गर्जेजले परियोजनाको प्रतिफल दर १७ प्रतिशत निश्चित गर्न पनि माग गरेको छ ।

चिनियाँ प्रवर्द्धकले लगानी बोर्डसँग १० वर्षभन्दा बढी अवधि डलरको भाउअनुसार विद्युत् बिक्री गर्न दिनुपर्ने सर्त राखेको छ । विद्युत् खरिदको वर्तमान निर्देशिकाअनुसार जलविद्युत् आयोजनाले विदेशी लगानी नतिरुन्जेल वा १० वर्षसम्म जुन चाँडै हुन्छ त्यही हुने व्यवस्था छ ।

नेपालमा उत्पादित विद्युत्को एक मात्र खरिदकर्ता नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले कुनै पनि हालतमा विद्युत् खरिद दर बढाउने श्री गर्जेजको माग पूरा गर्न नसकिने बताएपछि लगानी बोर्ड अलमलमा परेको छ । ७५० मेगावाटको आयोजना निर्माणको लागि बोर्डले समन्वय गरिरहेको छ । 'हामीले यो विषय सञ्चालक समितिमा लैजाने भएका छौं,' बोर्डका एक अधिकारीले भने, 'सञ्चालक समितिले आयोजनाबारे जे निर्णय गर्छ सोहीअनुसार अघि बढ्छौं ।'

श्री गर्जेजको सहायक कम्पनी सीडब्लूई इन्भेस्टमेन्ट कर्पोरसन र लगानी बोर्डले २०६८ सालमै आयोजना निर्माणको समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेका थिए । श्री गर्जेज र विद्युत् प्राधिकरणले आयोजना संयुक्त लगानीमा बनाउने सम्झौतासमेत गरिसकेका छन् ।

सम्झौताअनुसार आयोजनामा चिनियाँ पक्षको ७५ प्रतिशत र प्राधिकरणको २५ प्रतिशत सेयर रहनेछ ।
बैतडी, बझाङ र डडेल्धुरा र डोटी जिल्लालाई छुने आयोजनाले वार्षिक २ अर्ब ८० करोड युनिट विद्युत्
उत्पादन गर्ने अनुमान छ ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/११/२३

अझै भएन माथिल्लो कर्णालीको पीपीए

क्रस बोर्डर गाइडलाइनमा देखिएका समस्या सुल्झाउन भारतीय पक्ष तत्पर नभएको आरोप निर्माणपूर्वका तयारी सम्पन्न गर्न नसक्दा सरकारले पटकपटक म्याद थप्दै आएको माथिल्लो कर्णाली आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) अझै हुन सकेको छैन। माथिल्लो कर्णालीमा उत्पादित विद्युत् भारत निर्यात गर्ने उद्देश्यले निर्माण गर्न लागिएको ९ सय मेगावाट आयोजनाको पीपीए नहुँदा जीएमआरले लगानी जुटाउन सकेको छैन। पीपीए गर्ने दायित्व जीएमआरकै हो। विदेशी बैंकहरू लगानी गर्न तयार भए पनि जीएमआरले पीपीए गर्न ढिलाइ गरिरहेको आरोप छ। ०१९ सेप्टेम्बरसम्म निर्माणपूर्वका सबै तयारीहरू पूरा गर्ने प्रतिबद्धतासहित लगानी बोर्डले पछिल्लोपटक जीएमआरको म्याद थपेको हो। उक्त अवधिमा कम्पनीले वित्तीय समापन (फाइनान्सियल क्लोजिङ) का सबै आधारभूत कार्यहरू सकिसक्नुपर्छ।

‘विद्युत् खरिद सम्झौताबिना विकासकर्ताले ऋण सहायता पाउन सक्दैन,’ लगानी बोर्डका एक अधिकारी भन्छन्, ‘सरकारले वन र जग्गाको अडचन सुल्झाइदिए पनि मुआब्जा रकम वितरण गर्न सकिरहेको छैन। यसले गर्दा स्थानीयस्तरमा झन् संशय पैदा गराएको छ।’ जीएमआरले हाल किस्ताबन्दीमा मुआब्जा वितरण गरिरहेको छ। प्रभावित क्षेत्र पुगेर फर्किएका बोर्डका कर्मचारीहरू मुआब्जा दिन नसक्नेले आयोजना के बनाउला? भन्ने प्रश्न उठ्न थालेको बताउँछन्।

विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) भनेको उत्पादित बिजुलीको बजार ग्यारेन्टी हो। भारत, बंगलादेशमा माथिल्लो कर्णालीको बिजुली बेच्ने जीएमआरको योजना छ। बजारको ग्यारेन्टी नभई लगानीकर्ता लगानीका लागि तयार हुँदैनन्। ‘वित्तीय साझेदारहरू बजारको ग्यारेन्टी नहुँदासम्म आयोजनामा लगानी गर्न तयार हुँदैनन्। पीपीएमा जति ढिलाइ गर्‍यो उति नै निर्माणमा असर पर्छ,’ बोर्ड स्रोतले भन्यो, ‘जीएमआरलाई कामको ‘स्पिड’ बढाउन बारम्बार बैठकमा सचेत गराइरहेका छौं। अझै उसको गति सुस्त छ। अब जति ढिला हुन्छ जीएमआरकै तर्फबाट हुनेछ।’

जीएमआरले क्रस बोर्डर गाइडलाइनका केही प्रावधानले कानुनी समस्या देखिएको बताएको छ। दुई देशका विदेश सचिवस्तरीय बैठकबाट उक्त गाइडलाइन परिमार्जन गर्नुपर्नेहुन्छ। नेपालका परराष्ट्र अधिकारीहरू तयार भए पनि भारतीय पक्ष छलफल गर्न तयार नभएको बताइएको छ।

दैलेखको डाबमा डयाम बनाई २.५ मिटर लामो सुरुडमार्फत १ सय ५० मिटर तल खसालेर अछामको बाल्देमा विद्युत् उत्पादन गरिनेछ। यहाँ उत्पादित विद्युत् नेपालले १२ प्रतिशत सितैमा पाउनेछ। यदि नेपालले थप बिजुली किन्न चाहेमा जीएमआरले उपलब्ध गराउन सक्ने पीपीएमा उल्लेख छ। भारत लैजान बेरलीसम्म ४ सय केभी डबल सर्किटको प्रसारण लाइनको विस्तृत सर्भे भइसकेको छ। नेपालभित्र पर्ने प्रसारण लाइन सुर्खेत, अछाम र कैलाली जिल्लामा जोडिने गरी करिब एक सय किमि लामो हुनेछ।

माथिल्लो कर्णाली जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा भइरहेको ढिलाइप्रति प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दा पनि सशंकित छन् । ‘पछिल्लो समय पब्लिक सपोर्ट जुट्दै थियो । मुआब्जा दिनसमेत आनाकानी गरिरहेको छ,’ स्थानीयबासीले भने।

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/२३

लिखु-४ जलविद्युत्को ठेक्का रद्द

५२.४ मेगावाटको लिखु-४ जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक ग्रिन भेन्चर्स प्राइभेट लिमिटेडले ठेकेदार कम्पनीसँगको सम्झौता रद्द गरेको छ । रामेछापमा निर्माण गर्न लागेको आयोजनाले इटाली ठेकेदार कम्पनी कोपेरेटिभा मुराटोरी एण्ड सिमेष्टिटी सीएमसीडी रभेनासँगको सम्झौता रद्द गरेको हो । २४ नोभेम्बर २०१७ अर्थात् करिब साढे ३ महिनाअघि मात्र ग्रिन भेन्चर्सले इटाली कम्पनीसँग सुरुङ्ग मार्ग, विद्युत्गृह लगायतका सिभिल र हाइड्रो मेकानिकलको ठेक्का इटाली कम्पनीलाई दिएको थियो ।

कार्यतालिका अनुसार काम नगरेपछि आयोजनाले इटाली कम्पनीसँगको सम्झौता रद्द गरेको परियोजना विकास प्रबन्धक बट्टी रिजालले जानकारी दिए । “कार्यतालिका अनुसार समयभित्र काम नगरेपछि ३० महिनाका लागि गरिएको सम्झौता रद्द गरिएको हो, अब नयाँ प्रक्रियाअनुसार ठेकेदार चयन हुन्छ,” उनले भने । सन् २०२० को जुनमा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको आयोजनाको लागत ९ अर्ब ५४ करोड बराबर छ । ठेकेदार कम्पनीले आयोजना निर्माणमा ढिलाइ गरेपछि आयोजना समयमै सम्पन्न हुन कठिनाइ देखिएपछि आयोजनाले ठेक्का रद्द गरेको हो । सम्झौताअनुसार काममा अतिसुस्तता देखिएपछि र यसले निर्माणमा समेत असर पर्ने देखिएकाले सम्झौता रद्द गर्नुपर्ने अवस्था आएको उनले जानकारी दिए ।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/२४

त्रिशूली १ ले मुआब्जा बाँड्यो

जिल्लामा निर्माणाधीन माथिल्लो त्रिशूली १ जलविद्युत् आयोजनाले स्थानीयलाई मुआब्जा वितरण गरेको छ। आयोजनाको भवन निर्माणका लागि अधिग्रहण गरेको ४१ रोपनी जग्गाको मुआब्जा वितरण गरेको हो। आयोजनाले सातजना जग्गाधनीलाई पाँच करोड रुपैयाँ वितरण गरेको आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत सुमन भट्टले बताए। 'यसअघि निर्माण भएको भवन भूकम्पले पूर्ण क्षति गर्‍यो,' जनसम्पर्क अधिकृत भट्टले भने, 'अहिले सुरक्षित स्थानमा जग्गा किनेका छौं।' भूकम्पका कारण झरेको पहिरोले संरचनामा पूर्ण क्षति पुर्‍याएको थियो। पहिरोको कारण जोखिम बढेपछि सुरक्षित स्थानमा जग्गा खरिद गरिएको आयोजनाले जनाएको छ।

नेपाल वाटर एन्ड डेभलपमेन्ट कम्पनीले निर्माण गर्न लागेको आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) भइसकेको छ। दुई सय १६ मेगावट क्षमताको यो आयोजनाको अनुमानित लागत ६२ अर्ब रुपैयाँ छ।

आयोजनाले अहिले वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने काम गरिरहेको छ। वित्तीय व्यवस्थापन सेप्टेम्बरसम्ममा सकिने र निर्माण प्रक्रिया सुरु हुने भट्टले जानकारी दिए। अबको दुई हप्तापछि पूर्वाधारको काम सुरु हुने उनले बताए।

कोरियन कम्पनीहरू, विश्व बैंक समूह अन्तर्गतको अन्तराष्ट्रिय वित्त निगम (आइएफसी) र स्वदेशी लगानीकर्ताको सेयर रहने आयोजनाले जनाएको छ। यो आयोजना करिब पाँच वर्षमा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

आयोजनाले अहिले आयोजनामा आवतजावत गर्ने सडकको सुधार, पूर्वाधार निर्माण लगायतको कार्यलाई तीव्रता दिएको छ। जिल्लाको उत्तरगया गाउँपालिका-१ मैलुडमा उक्त आयोजना निर्माण हुनेछ। आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने धुन्चे, राम्चे र हाकुका विद्यालयलाई कम्प्युटर प्रदान गर्न लागेको छ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२४

लिखु ४ को ठेक्का रद्द

लिखु ४ जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी ग्रिन भेन्चर्स प्रालिले सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकल ठेकेदारसँग सम्झौता रद्द गरेको छ । ठेकेदार पक्षले नियम उल्लंघन गरेको भन्दै सम्झौता रद्द गरिएको कम्पनीद्वारा जारी विज्ञप्तिमा भनिएको छ । प्रवर्द्धकले रामेछाप र ओखलढुंगामा रहेको आयोजनाको सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकल कामको जिम्मा इटालियन कम्पनी कोओपरेटिभा मुराटोरी एड सिमेन्टेस्टीलाई जिम्मा दिएको थियो ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/११/२४

त्रिशूली 'थ्री ए'ले गति लियो

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

काठमाडौं, फागुन २४ गते । त्रिशूली थ्री ए जलविद्युत् आयोजनाको भौतिक प्रगति ७० प्रतिशतभन्दा बढी भएको छ । यस अघि भूकम्पले क्षति पुऱ्याउँदा र चिनियाँ एक्जिम बैङ्कसँग ऋण सम्झौता हुन नसक्दा लामो समय रोकिएको निर्माण कार्य गत तीन महिनादेखि पुनः सुरु भएपछि आयोजनाले गति लिएको छ । भूकम्पसँगै निर्माणका भएका संरचनामा क्षति पुगेको र नाकाबन्दीले समेत काममा प्रभाव पर्दा तत्कालीन अवस्थामा करिब ५० प्रतिशत निर्माण भइसकेको आयोजना निर्माणमा लामो समय अन्त्योलमा रहेको थियो । गत कात्तिक महिनाका दोस्रो साता आयोजना निर्माणका लागि चिनियाँ एक्जिम बैङ्कसँग ऋण नवीकरण सम्झौता भएपछि आयोजनाको थप काम अगाडि

बढेको हो । आयोजनाका प्रमुख फणिन्द्रराज जोशीका अनुसार भूकम्पले क्षति पुऱ्याएको संरचनाको पुनर्निर्माण तथा मर्मतसम्भार सहित नयाँ कामको मूल्याङ्कन गर्दा करिब ७० प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको छ । उहाँले भन्नुभयो, धेरै समय त भूकम्पले क्षति पुऱ्याएको संरचनाको अध्ययन, सरसफाई लगायतका कामले खर्च गऱ्यो । अध्ययन पछि कतिपय संरचनाको मर्मत सम्भार गर्नुपर्ने र कतिपय संरचना पुनर्निर्माण नै गर्नुपर्ने देखिएकोले त्यतातिर काम गर्नुपऱ्यो । केही संरचनाको मर्मत तथा निर्माण कार्य अझै चलिरहेको छ । यति हुँदाहुँदै पनि नयाँ कामको थालनी गरिसकिएको छ । आयोजनाको सबै संरचनामा काम भइरहेको छ ।

आयोजना प्रमुख जोशीका अनुसार भूकम्पले धेरै क्षति पुऱ्याएको बाँधस्थलमा मात्र अहिले पनि काम भइरहेको छ । भूकम्पले क्षति पुऱ्याएको अरु सबै भागमा मर्मतसम्भार, पुनर्निर्माण लगायतका कार्य सम्पन्न भइसकेका छन् । ती भागमा नयाँ कामको थालनी भइसकेको छ ।

बाँधस्थल, सुरुङ, विद्युत्गृह सबै स्थानमा कामको गति निकै अगाडि बढिरहेको छ । उहाँले भन्नुभयो, निर्माण कार्यमा कुनै किसिमका अवरोध आइलाग्यो भने दैनिक तथा साप्ताहिक रूपमा निर्माण तथा परामर्शदाता कम्पनीसँग बसेर छलफल गरी समाधानको बाटो पहिल्याउने गरिएको छ । त्यसले गर्दा चिनियाँ एक्जिम बैङ्कसँग ऋण सम्झौता भएर काम सुरु भएपछि अपेक्षित रूपमा काम भइरहेको छ ।

विद्युत्गृहमा हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकलको कार्य पनि धमाधम भइरहेको छ । हाल ठेकेदार कम्पनी र परामर्शदाता कम्पनीले पनि आफ्ना सबै साधन, स्रोत र जनशक्तिको प्रयोग गरिरहेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजनाको सिभिल कार्य गर्न चिनियाँ कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप कर्पोरेसन (सीजीजीसी) र प्रसारण लाइन निर्माण गर्न चिनियाँ कम्पनी सीडब्लूले काम गरिरहेको छ । ६० मेगावाट उत्पादन क्षमताको यो जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणका लागि ऋणदाताका रूपमा रहेको चिनियाँ एक्जिम बैङ्कसँगको ऋण सम्झौता भएअनुसार हाल सो बैङ्कले ऋण प्रवाह गर्दैआइरहेको छ ।

सन् २०१६ को जुन ३० सम्म निर्माण कार्य सम्पन्न गरिसक्ने लक्ष्य राखिएको यो आयोजनालाई भूकम्पपछि सन् २०१९ अप्रिल ३० सम्म पूरा गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । झण्डै एक वर्षसम्म ऋण सम्झौता र भूकम्पका कारणले आयोजनाको काम प्रभावित भएको थियो । सन् २०१६ मे १८ बाट समाप्त भएको ऋण सम्झौता गत सन् २०१७ को अन्तिममा आएर नवीकरण भएको थियो । जसले गर्दा आयोजना करिब तीन वर्ष पछि धकेलिएको छ । आयोजना

निर्माण गर्न लाग्ने सबै लगानी (७९४ मिलियन चिनियाँ रुपियाँ) नेपाललाई चिनियाँ एक्जिम बैङ्कले दिने सम्झौता छ ।

प्रसारण लाइन निर्माण गर्न चिनियाँ कम्पनी सीडब्लूईले काम गरिरहेको छ । नुवाकोटको सिम्लेदेखि काठमाडौँको मातातीर्थसम्मको ४५ किलोमिटरमा १४२ वटा टावर मध्ये १०८ वटा टावरको फाउन्डेसन निर्माण भइसकेको प्रमुख जोशीले बताउनुभयो । ती मध्ये ५७ वटा टावर ठड्याइसकिएको छ भने भने १५ वटा टावर ठड्याउने कार्य भइरहेको छ ।

आयोजनालाई चुनौती

प्रसारण लाइन निर्माणका क्रममा काठमाडौँको मातातीर्थका बासिन्दाले टावर निर्माण कार्यमा लामो समयदेखि अवरोध पुऱ्याइरहेका छन् । संरचना निर्माण हुने स्थान सरकारी सार्वजनिक जग्गाको भोगाधिकार आयोजनालाई दिने सरकारले निर्णय गरेको भए पनि स्थानीय बासिन्दाले निरन्तर अवरोध पुऱ्याउँदा थप काम अघि बढ्न नसकेको आयोजनाले जनाएको छ । आयोजना प्रमुख जोशीले भन्नुभयो, छलफल धेरैपटक चल्यो, निकास निस्कन सकेको छैन । यहीँ कारणले आयोजना निर्धारित समयमा सम्पन्न हुनसक्दैन कि भन्ने चिन्ता छ । यद्यपि उहाँहरूसँग छलफल सकारात्मक ढङ्गले बढिरहेको छ ।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/२५

चमेलियामा दैनिक ६ घन्टा विद्युत उत्पादन

प्रेम चुनारा

दार्चुलाको शैल्यशिखर नगरपालिका वडा नम्बर १ बलाँचमा निर्माण गरिएको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाले दैनिक ६ घन्टा विद्युत उत्पादन गरिरहेको छ।

माघ २७ गते तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले उदघाटन गरेको दिनदेखि आयोजनाबाट नियमित उत्पादन भइरहेको आयोजना प्रमुख अजयकुमार दाहालले बताए। 'विहान ६ देखि ९ बजेसम्म र बेलुकी ६ देखि ९ बजेसम्म गरी दैनिक ६ घन्टा विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ,' दाहालले भने, 'नेपाल विद्युत् प्राधिकरण अन्तर्गतको भारप्रेषण केन्द्रको प्रत्यक्ष निगरानीमा विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ।'

विद्युतको माग बढेको समय (पिक आवर)मा चमेलियामा विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ। विहान र बेलुकाको समयमा बढी विद्युत् खपत हुने भएकाले विहान र बेलुका ३-३ घन्टा उत्पादन भइरहेको छ। १५-१५ मेगावाटका दुइटो टर्बाइनबाट दैनिक २५ देखि ३० मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइरहेको आयोजना प्रमुख दाहालको भनाइ छ। अहिले चमेलिया नदीको पूरै पानी जम्मा गरेर विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ। विद्युत् उत्पादन हुने समयबाहेक अन्य समय नदीमा पानी छोडिएको छैन। बिटुलेस्थित बाँधस्थलमा पानी जम्मा गरी आवश्यक परेको बेला विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ।

सुक्खायाम भएकाले नदीमा पानीको सतह निकै कम छ। चमेलियामा अहिले बगिरहेको पानीबाट बढीमा ६-७ मेगावाट मात्र विद्युत् उत्पादन हुन सक्छ। नदीको पानी बाँधस्थलमा जम्मा गरी आवश्यक भएको बेला पूर्ण क्षमतामा विद्युत् उत्पादन भइरहेको आयोजनाले जनाएको छ।

उदघाटन भयो हस्तान्तरण बाँकी

सात नम्बर प्रदेशमा निर्माण भएको सबैभन्दा ठूलो जलविद्युत् आयोजना चमेलियाको एक महिनाअघि औपचारिक उदघाटन गरिएको थियो। तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले माघ २७ गते उदघाटन गरेको चमेलियाले व्यावसायिक विद्युत् उत्पादन पनि थालिसकेको छ। तर जलविद्युत् आयोजना निर्माणमा संलग्न चिनियाँ र कोरियाली कम्पनीले आयोजना हस्तान्तरण गर्न अझै बाँकी छ। आयोजनाको सिभिल निर्माणमा संलग्न चीनको सिजिजिसी कम्पनी र हाइड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रोमेकानिकल कार्यमा संलग्न कोरियाको केएनएचपी कम्पनीले हस्तान्तरण गर्न बाँकी छ। नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको पूर्ण स्वामित्व रहेको चमेलिया जलविद्युत् आयोजना निर्माण सम्पन्न भएपछि दुवै कम्पनीले हस्तान्तरण गर्नुपर्ने प्रावधान छ।

आधारभूत कार्यहरू सकिएपछि तत्काल विद्युत् उत्पादन सुरु गरिएको आयोजना प्रमुख अजयकुमार दाहालले बताए। केही कागजी प्रक्रिया र सामान्य कार्य मात्र पूरा हुने बाँकी भएकाले तत्काल औपचारिक उदघाटन समेत गरिएको उनको भनाइ छ। अहिले आयोजनास्थल बलाँचमा रहेको पावरहाउस अगाडिको आँगन कंक्रीट गर्ने कार्य भइरहेको छ। सिभिलतर्फको यो काम चिनियाँ कम्पनीको जिम्मामा छ। यसैगरी, पावर हाउसभित्रै इलेक्ट्रोमेकानिकल र हाइड्रोमेकानिकल कार्यको पनि फिनिसिङ भइरहेको छ।

पावर हाउस अपरेट गर्न नयाँ जनशक्तिलाई सिकाउने काम भइरहेको दाहालले बताए। 'आयोजना निर्माणमा संलग्न दुवै कम्पनीले निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सम्पूर्ण कार्यको प्रगति विवरण प्राधिकरणलाई बुझाउनुपर्ने छ। सबै उपकरण प्रयोगको अवस्थासहितको विवरण प्राधिकरणलाई बुझाएसँगै हस्तान्तरण कार्य सम्पन्न हुनेछ।'

आयोजना निर्माणमा संलग्न कोरियाली कम्पनी केएनएचपीसँगको सम्झौताअनुसार हाइड्रोमेकानिकल र इलेक्ट्रोमेकानिकल कार्यमा आयोजना हस्तान्तरण भएपछि एक वर्षसम्मको अवधिमा कुनै समस्या आए कम्पनी जिम्मेवार हुन्छ।

एक वर्षको डिफेक्ट लायबिलिटी पिरियड हुने भएकाले यसको गणना हस्तान्तरण भएको दिनदेखि हुने आयोजना प्रमुख दाहालको भनाइ छ। आयोजनामा संलग्न कोरियाली कम्पनीले प्राधिकरणलाई हस्तान्तरण गर्न अझै एकदेखि डेढ महिनासम्म लाग्ने उनले बताए। सिभिल निर्माणमा संलग्न चिनियाँ कम्पनीले पनि केही हप्ताभित्रै आफ्नो काम पूरा गर्दैछ।

देउवालाई उदघाटनको हतारो

तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले चमेलियाको उदघाटन गर्ने अवसर पाएका थिए। गृहक्षेत्र रहेको ७ नम्बर प्रदेशमा निर्माण सम्पन्न भएको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको उदघाटन गर्ने अवसरलाई देउवाले आफ्नो कार्यकालको अन्तिम समयमा उपयोग गरे। चमेलियाको उदघाटनमा सम्बोधन गर्दै देउवाले चमेलियाको थालनी पनि आफैले गरेको बताएका थिए। नेपालमा आयोजनाको थालनी गर्ने र निर्माण सम्पन्न भएपछि उदघाटन गर्ने एउटै व्यक्ति आफू भएको दाबी समेत देउवाले उदघाटन कार्यक्रममा गरेका थिए।

आयोजनाको आधारभूत निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको र व्यावसायिक उत्पादन सुरु भएकाले तत्काल उदघाटन गरिएको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाका प्रमुख दाहालले बताए। मुलुकमा भइरहेको ऊर्जाको मागलाई सम्बोधन गर्न पनि आयोजना उदघाटन गरी तत्काल विद्युत् उत्पादन थालिएको उनको भनाइ छ।

चमेलियामा ८ मेगावाट विद्युत् थपिँदै

चमेलियामा वैशाख अन्तिम सातादेखि ८ मेगावाट विद्युत् थपिने भएको छ। शैल्यशिखर नगरपालिका वडा नम्बर २ देथलामा अपि पावर कम्पनी लिमिटेडले निर्माण गरिरहेको अपर नौगाडले उत्पादन गर्ने विद्युत् थपिने हो। निजी क्षेत्रबाट निर्मित माथिल्लो नौगाड साना लघु जलविद्युत्ले वैशाख अन्तिम साता उत्पादन सुरु गर्ने तयारी गरेको आयोजना प्रमुख भूपाल अधिकारीले जानकारी दिए।

नौगाडबाट उत्पादन हुने विद्युत् सिधै बलौचमा रहेको चमेलियाको १३२ केभी प्रसारण लाइनमा जोडिने छ। २०७३ पुसमा निर्माण सुरु गरेको अपर नौगाडले १७ देखि १८ महिनामा विद्युत् उत्पादन गर्ने जनाएको छ। हाल नौगाडको निर्माण कार्य झन्डै ८० प्रतिशत सकिएको छ। विद्युत्को प्रसारण लाइनको काम सकिएको छ भने विद्युत्को इन्टेक निर्माणको कार्य भइरहेको छ। नौगाड गाउँपालिकाको धुलीगडा भएर बग्ने नौगाड खोलामा विद्युत् निकाल्ने काम भइरहेको हो। यसअघि सोही ठाउँको देथलामा ८.८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भइसकेको छ। अपि पावर कम्पनीले नै उक्त ठाउँमा बिजुली निकालेको थियो।

श्रोत: नागरीक, २०७४/११/२५

करिडोर प्रसारण लाइन निर्माणका लागि प्राधिकरणद्वारा पहल

लामो समयदेखि विवादमा पर्दै आएको आधुनिक करिडोर प्रसारण लाइन निर्माणमा तदारुकता दिन नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले पहल शुरु गरेको छ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङलगायतको उच्चस्तरीय टोलीले यहाँस्थित प्रमुख जिल्ला अधिकारी, सुरक्षा निकायका प्रमुखलगायतको छलफलमा आयोजनाको काम तीव्ररूपमा अघि बढाउन आवश्यक सहयोगका लागि आग्रह गरेको हो।

केही समयभित्रै करिब १०० मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्ने तयारी भए पनि प्रसारण लाइनको अभावमा समस्या उत्पन्न भएकाले प्राधिकरणले चासो व्यक्त गरेको हो। उक्त करिडोरको पहिलो खण्डको काम सकिए पनि दोस्रो र तेस्रो खण्डको काम अगाडि बढ्न सकेको छैन। झापाको दमकदेखि पाँचथरको अमरपुरसम्म कूल ९१ किलोमिटर लामो उक्त प्रसारण लाइनको श्री थुम्का गोदक र गोदक अमरपुर खण्डको काम रोकिँदै आएको छ। प्रसारण लाइन निर्माणमा वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग र मुआब्जा वितरणमा स्थानीयवासीले अवरुद्ध गरेपछि आयोजना रोकिँदै आएको हो। जिल्लास्थित सरकारी अधिकारीसँग गरेको छलफलपछि आयोजनाको काम अगाडि बढ्ने विश्वास प्राधिकरणको छ। प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङले आयोजना तत्काल अगाडि बढाउन प्रमुख जिल्ला अधिकारी प्रकाशचन्द्र अधिकारीलाई आग्रह गरे।

कार्यकारी निर्देशकको आग्रहपछि अधिकारीले आफ्नो तर्फबाट सरकारको राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनालाई सम्पन्न गर्न सबै प्रकारको सहयोग उपलब्ध गराउने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे।

आयोजना प्रमुख दीपेन्द्रराज द्विवेदीले स्थानीय प्रशासन र स्थानीयवासीले सहयोग गरे आयोजना तोकिएकै समयमा पूरा हुने विश्वास व्यक्त गरे। निर्माण व्यवसायी ज्यागुर एण्ड स्टर जेभीले तोकिएको समयमा काम नगर्दा आयोजनाको म्याद दुई पटक थपिसकेको छ। आयोजनाको कूल लागत ३ अर्ब ५८ करोड रहेको छ। (रासस)

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/११/२५

जलाशययुक्त आयोजना प्राथमिकतामा

माग र आपूर्तिबीच सन्तुलन मिलाउन जलाशययुक्त आयोजना आवश्यक : प्राधिकरण

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण आफूले अब पानीको बहावका आधारमा बिजुली निस्कने (आरओआर) आयोजनामा लगानी नगर्ने भएको छ । मुलुकको दीर्घकालीन माग र आपूर्तिको आधारमा विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरणको जिम्मा पाएको प्राधिकरणले जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकतामा राखेको हो । सुख्खायाममा पनि आवश्यकताअनुरूप विद्युत् उत्पादन गर्न सकिने भएकाले यस्ता आयोजनामा ध्यान केन्द्रित गर्ने प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक कुलमान घिसिङले जानकारी दिए । अहिले ९२ मेगावाटको कुलेखानी मात्रै जलाशययुक्त आयोजना हो ।

जलाशययुक्त आयोजनाका लागि १४० मेगावाटको तनहुँ जलविद्युत् आयोजना, ३ सय मेगावाटको उत्तरगंगा, ७ सय ६२ मेगावाटको तमोर जलाशययुक्त आयोजनामा विभिन्न चरणको काम भइरहेको छ । साथै ४१० मेगावाटको नलसिंहगाड आयोजना, ११ सय १० मेगावाटको सुनकोसी २, ५३६ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने सुनकोसी ३ पनि प्राधिकरणको प्राथमिकता सूचीमा छन् ।

यीमध्ये तनहुँ जलविद्युत् आयोजना निर्माण सुरु हुने चरणमा छ । उत्तरगंगा र तमोर आयोजना सर्वेक्षणको क्रममा छन् । दूधकोसी, नलसिंहगाड, सुनकोसी २, सुनकोसी ३ डीपीआर तयार हुने क्रममा छन् ।

डीपीआर तयार भइसकेका दुई जलाशययुक्त आयोजना बूढीगण्डकी र पश्चिम सेती भने निर्माणको चरणमा प्रवेश गर्न सकेका छैनन् । ७५० मेगावाटको पश्चिम सेती निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनी श्री गर्जेजसँग सहमति भइसके पनि उसले विद्युत् खरिद दर बढाउनुपर्ने माग गर्दै निर्माणमा ढिलाइ गर्दै आएको छ । श्री गर्जेजका प्रतिनिधि यही विषयमा छलफल गरी फर्किएका छन् । पश्चिम सेती आयोजना निर्माणबारे लगानी बोर्ड सञ्चालक समितिको आगामी बैठकले निर्णय गर्नेछ ।

पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले बूढीगण्डकी बनाउने जिम्मा बिनाप्रतिस्पर्धा चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई दिने निर्णय गरेको थियो । १२ सय मेगावाटको आयोजना निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनी गेजुवालाई दिइएको लाइसेन्स खारेज गर्दै शेरदबहादुर देउवा नेतृत्वको सरकारले स्वदेशी लगानी र प्रविधिमा बनाउने निर्णय गरेको थियो ।

पछिल्लोपटक सरकारले बूढीगण्डकी स्वदेशी लगानीमा बनाउने खाका तयार पार्न योजना आयोगका तत्कालीन अध्यक्ष स्वर्णिम वाग्लेको संयोजकत्वमा समिति गठन गरेको थियो । उक्त समितिले सरकारलाई प्रतिवेदन बुझाइसकेको छ । अब उक्त आयोजना के हुने भन्ने अन्योल कायमै छ । उक्त

प्रतिवेदनमा पनि सुक्खायाममा रन अफ रिभर आयोजनाका उत्पादन घट्न गई माग र आपूर्तिबीच असन्तुलन देखिने भएकाले जलाशययुक्त आयोजनाको आवश्यकता औँल्याइएको छ ।

‘जलाशययुक्त आयोजना निर्माण नहुँदा आवश्यकता पूर्ति गर्न भारतबाट विद्युत् आयात गरिरहनुपर्ने हुन्छ,’ प्रतिवेदनमा भनिएको छ, ‘विद्युत् प्रणालीको स्थिरताका दृष्टिकोणले पनि जलाशययुक्त आयोजना आवश्यक छ ।’ जलाशययुक्त आयोजनाका लागि नेपालको भूबनोट सुहाउँदोसमेत भएको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ ।

जलाशययुक्त आयोजनाबाट मागअनुसार तत्काल विद्युत् उत्पादन गर्न सकिने भएकाले पनि यसको महत्त्व बढी हुन्छ । नेपाललाई विशेषतः सुक्खायाममा विद्युत् अपुग हुने गर्छ ।

यो वर्ष सुक्खायाममा विद्युत्को उच्चतम माग १३ सय ८० मेगावाट छ । देशभित्रको आपूर्तिको हकमा भने प्राधिकरण र निजी क्षेत्रले उत्पादन गर्ने विद्युत् ५ सय ८० मेगावाट मात्रै छ । भारतबाट ४ सय ७० मेगावाटसम्म विद्युत् आयात हुँदै आएको छ । जलाशययुक्त आयोजनाले सुक्खायाममा हुने विद्युत् माग र आपूर्तिबीचको असन्तुलन हटाउन सहयोग गर्ने प्राधिकरणका प्रबन्ध निर्देशक घिसिङ बताउँछन् । ६० मेगावाटको कुलेखानी प्रथम र ३२ मेगावाटको कुलेखानी दोस्रो मात्रै अहिले सञ्चालनमा रहेका जलविद्युत् आयोजना हुन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/११/२५

तामाकोसीको सेयरमा फेरि संघर्ष

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाले प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाका लागि सेयर निष्कासनको अन्तिम तयारी गरेको छ । धितोपत्र बोर्डबाट स्वीकृत पाए लगत्तै सेयर निष्कासनका लागि कम्पनीको सेयर निष्कासनकर्ता नागरिक लगानी कोष र सनराइज क्यापिटल पनि तयारी अवस्थामा छन् । स्थानीयवासी पनि माथिल्लो तामाकोसीको सेयरको व्यग्र प्रतिक्रियामा छन् । तर, जब सेयर निष्कासन प्रक्रिया सुरु हुन्छ तब विभिन्न आन्दोलनका कार्यक्रम पनि सुरु हुन्छन् । ४ दिन अघि मात्र नेपाली कांग्रेसका नेता वर्मा लामाको नेतृत्वमा एक संघर्ष समिति बनाएर सेयर वितरणमा गरिएको वर्गीकरण खारेज गरी सबैलाई क र ख वर्गमा विभाजन गर्न माग गरेको छ । समितिले प्रमुख जिल्ला अधिकारी र जिल्ला समन्वय समितिलाई ज्ञापनपत्र नै बुझाएको छ ।

संघर्ष समितिले ३ वर्षअघि नै भएको व्यवस्थालाई नै कार्यान्वयन गर्न माग गरेको छ । समितिले आयोजनाका सम्पूर्ण संरचना बनेको लामाबगर र गौरीशंकरलाई अति प्रभावित क वर्गमा राखी बाँकी दोलखावासीलाई ख वर्गमा राख्न माग गरेको छ । जुन माग ३ वर्षअघि नै भएको व्यवस्था हो । स्थानीयकै मागका आधारमा आयोजनाको जिल्ला समन्वय समितिले एक वर्षअघि कार्यदल बनाएर दोलखा जिल्लावासीलाई ३ वर्गमा विभाजित गरी सेयर वितरण गर्ने निर्णय गरेको थियो । स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिहरू निर्वाचित भएपछि गरेको निर्णयअनुसार आयोजनास्थल रहेको लामाबगर र गौरीशंकर साविकको गाविसलाई क वर्गमा, प्रसारण लाइन र प्रवेशमार्गले छोएका गाविस र नगरपालिकाका वडालाई ख वर्ग र बाँकी जिल्लावासीलाई ग वर्गमा राख्ने निर्णय गरेको थियो । यो निर्णयपछि कोही कसैले पनि विरोध गरेका थिएनन् ।

सेयर निष्कासनपछि विभिन्न मितिमा स्थानीयका नाममा विभिन्न स्थानमा फरक-फरक समूह र राजनीतिक पार्टीहरूसमेत लागेर आन्दोलन गरेका छन् । २०७१ सालमा फागुन १५ गतेबाट सेयर संकलनको तयारी पूरा भएको थियो । आन्दोलनकै कारण १५ दिनपछि धकेलिएर चैत १ गतेबाट सुरु गर्ने भन्ने पनि आयोजनाका मजदुरहरूको १८ दिने आयोजनाको कामसमेत ठप्प गरी गरेको आन्दोलन, सिंगटी लगायतका क्षेत्रका स्थानीयको आन्दोलनले सेयर संकलन स्थगित भएको हो ।

मागैमागको चाड

सेयर वितरण प्रक्रियामा चित्त नबुझेका विभिन्न समूहले आ-आफना मागको चाड आयोजना व्यवस्थापन समक्ष प्रस्तुत गरेका छन् । त्यसमध्ये सेयर वितरण प्रणालीलगायतका विषयमै सबैभन्दा बढी माग आयोजनासमक्ष आएका छन् ।

२०७१ सालमा सेयर निष्कासनका पेश गरेका माग र विज्ञप्ति ८ वटाभन्दा बढी छन् । ती सबैको माग सम्बोधन गर्न नसक्दा आयोजनाको पटक-पटक गरी डेढ महिना बढी समय आयोजनाका मजदुरले नै काम रोके । सिंगटीबासीले सडक नै अवरुद्ध गरे । आयोजनाका उच्च अधिकारीहरू चढेका गाडीमा

अवरोध गर्नेसम्मका काम भए ।

विगतमा सिंगटी आसपासका बासिन्दाले उठाएको मागपछि सेयरबारे गरिएका निर्णयको विरोध गर्दै सञ्चारमाध्यममा बोलेको भन्दै जिल्लास्थित राजनीतिक दलहरूले विरोध गरेर वक्तव्यजारी गरेपछि आयोजना प्रमुख विज्ञान श्रेष्ठले विज्ञप्ति जारी गरेर आफूले त्यस्तो नबोलेको खण्डन सार्वजनिक गर्नुपरेको थियो ।

आयोजनाको ठेकेदार कम्पनीमा कार्यरत कर्मचारीदेखि पानी बगेर जाने छिमेकी जिल्ला रामेछापका सांसदहरू समेतले सेयर माग गर्न भ्याए । रामेछापका २ जना सभासदको हस्ताक्षरसहित सेयर माग गरे । आयोजनामा सेयर मागसँगै अदालतमा समेत विभिन्न ८ वटा रिट परे ।

माथिल्लो तामाकोसी हाइड्रोपावर कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत विज्ञानप्रसाद श्रेष्ठले सेयर वितरण प्रक्रिया कानूनअनुसार नै हुने बताए । जिल्लाबासीलाई ३ वर्गमा छुट्याउने निर्णय पनि निर्वाचित जनप्रतिनिधिसहितको आयोजना सरोकार समितिले नै गरेकाले आफूले त्यसमा केही पनि गर्न नसक्ने उनको भनाइ छ ।

विभिन्न बहानामा अब स्थानीयको सेयर संकलन रोक्न नहुने तर्क सरोकारवालाहरूको छ । स्थानीयको सेयर संकलन नगरी सर्वसाधारणको १५ प्रतिशत सेयर संकलन गर्न नपाइने व्यवस्था छ । सर्वसाधारण १५ प्रतिशत र जिल्लावासीको १० प्रतिशत गरी २५ प्रतिशत सेयर संकलन गर्नुपर्छ । त्यसवापत आयोजनालाई २ अर्ब ६४ करोड प्राप्त हुन्छ ।

सेयर संकलन ढिला हुँदा आयोजनालाई मासिक २ करोड ६४ लाख ब्याज भुक्तानी गर्नुपर्छ । आयोजनाको हालसम्म ४० अर्ब खर्च भइसकेको छ । स्थानीय र सर्वसाधारणको सेयर संकलन नभए आयोजनाका लागि भुक्तानी मै समस्या हुने देखिन्छ ।

आयोजनाले २०६९ मै सेयर निष्कासन तयारी थालेको थियो । तर जिल्लास्तरीय समन्वय समितिमा बसेका राजनीतिक दलका नेताहरूले नै संस्थापक सेयर लिने कि साधारण सेयर भन्ने बुझ्नै २ वर्ष लाग्यो । अन्ततः साधारण सेयर नै भन्ने बुझाइ भयो र त्यसैमा सहमति भयो । त्यसपछि २०७१ मा सेयर निष्कासन प्रक्रिया सुरु भएको हो ।

दिलबहादुर केसी

श्रोत: कारोबार, २०७४/११/२५

प्रदेश-१ का १० जिल्लाबाट ५६० मेगावाट विद्युत्

जलस्रोतको धनी प्रदेश नम्बर एकमा सदुपयोग हुन नसकेका खोला तथा नदीबाट विद्युत् उत्पादन कार्य तीव्र रूपमा अगाडि बढिरहेका छन् । प्रदेश एकका १० जिल्लाबाट करिब ५ सय ६० मेगावाट उत्पादन गर्नेगरी काम भइरहेको छ । खोटाङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुंगा, भोजपुर, संखुवासभा, इलाम, पाँचथर, ताप्लेजुङ, तेह्रथुम र मोरङ जिल्लाका विभिन्न नदीबाट विद्युत् उत्पादनका लागि धमाधम निर्माण कार्य भइरहेका छन् । विद्युत् प्राधिकरणको क्षेत्रीय निर्देशनालयका प्रमुख दिनेशराज द्विवेदीका अनुसार सोलुखुम्बुमा निर्माणाधीन ७ वटा आयोजना छन् । जसबाट ३ सय १५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । पाँचथरमा ५ वटा आयोजनाबाट १ सय मेगावाट, इलाममा १० वटा आयोजनाबाट ८० मेगावाट, संखुवासभाबाट ७ वटा आयोजनाबाट ४५ मेगावाट, ताप्लेजुङमा १४ मेगावाट, खोटाङमा ७ मेगावाट, ओखलढुंगामा ७ मेगावाट, तेह्रथुममा ४ मेगावाट, भोजपुरमा २ मेगावाट र मोरङमा १ मेगावाट क्षमताको विद्युत् आयोजना निर्माणाधीन छन् । यी जिल्लामा जम्मा ३७ वटा जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन छन् । जलस्रोतको धनी प्रदेश नम्बर एकमा सदुपयोग हुन नसकेका खोला तथा नदीबाट विद्युत् उत्पादन कार्य तीव्र रूपमा अगाडि बढिरहेका छन् । प्रदेश एकका १० जिल्लाबाट करिब ५ सय ६० मेगावाट उत्पादन गर्नेगरी काम भइरहेको छ । खोटाङ, सोलुखुम्बु, ओखलढुंगा, भोजपुर, संखुवासभा, इलाम, पाँचथर, ताप्लेजुङ, तेह्रथुम र मोरङ जिल्लाका विभिन्न नदीबाट विद्युत् उत्पादनका लागि धमाधम निर्माण कार्य भइरहेका छन् । विद्युत् प्राधिकरणको क्षेत्रीय निर्देशनालयका प्रमुख दिनेशराज द्विवेदीका अनुसार सोलुखुम्बुमा निर्माणाधीन ७ वटा आयोजना छन् । जसबाट ३ सय १५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । पाँचथरमा ५ वटा आयोजनाबाट १ सय मेगावाट, इलाममा १० वटा आयोजनाबाट ८० मेगावाट, संखुवासभाबाट ७ वटा आयोजनाबाट ४५ मेगावाट, ताप्लेजुङमा १४ मेगावाट, खोटाङमा ७ मेगावाट, ओखलढुंगामा ७ मेगावाट, तेह्रथुममा ४ मेगावाट, भोजपुरमा २ मेगावाट र मोरङमा १ मेगावाट क्षमताको विद्युत् आयोजना निर्माणाधीन छन् । यी जिल्लामा जम्मा ३७ वटा जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन छन् । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र निजी क्षेत्रको लगानीमा सञ्चालित ५ सय ६० मेगावाटभन्दा बढी क्षमताको जलविद्युत् आयोजनाहरू निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको पाइएको छ । आयोजनाबाट ५ लाख ६० हजार किलोवाट अर्थात ५ सय ६० मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने प्राधिकरणले जनाएको छ । विद्युत् विकास विभागले मुलुकभर १ सय ६८ आयोजनासँग विद्युत् खरिदबिक्री सम्झौता गरी निर्माण अनुमति दिएकोमा प्रदेश नम्बर एकमा ३७ वटा आयोजना सञ्चालनका लागि स्वीकृत भएका थिए । खोटाङमा दूधकोशी पावर कम्पनीले रावा खोलाबाट ६.५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्यसहित काम अगाडि बढाइरहेको छ । १ अर्ब १५ करोडको लागतमा निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको रावा खोला जलविद्युत् योजनाले खोटाङबाहेक छिमेकी जिल्ला ओखलढुङ्गा, उदयपुर, भोजपुर, सोलुखुम्बुलगायतका जिल्लामा विद्युत् खपत गर्न सकिने प्रबन्धनिर्देशक प्रेम लामाले बताए । सरकारसँग २०६९ सालमा विद्युत् खरिदबिक्री सम्झौता गरिएको योजनाबाट वार्षिक २० करोड ५० लाख ८० हजार आम्दानी गर्ने लक्ष्य लिइएको छ । खोटाङकै साप्सु कालिका हाइड्रोपावर कम्पनीले मेवा खोलाबाट एक मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरिरहेको छ । ७० प्रतिशत बैंक लगानी तथा ३० प्रतिशत उपभोक्ताको शेयरबाट सञ्चालनमा ल्याईएको मेवाखोलाले हाल विद्युत् उत्पादन गरिरहेको छ । यस्तै, सोलुखुम्बुबाट सोलु खोला दूधकोशी जलविद्युत् ८६ मेगावाट, नुम्बर हिमालय हाइड्रोपावर प्रालिले लिखु खोला ए जलविद्युत् २४.२ मेगावाट, माथिल्लो सोलु हाइड्रोइलेक्ट्रिक कम्पनीले सोलुखोलाबाट २३.५ मेगावाट तल्लो सोलुखोलाबाट ८२ मेगावाट बन्ने भएको जनाइएको छ । हिमालय इनर्जी

प्रालिले रामेछापसँग सीमा जोडिएको लिखु खोला प्रथम जलविद्युत्बाट ५१.४ मेगावाट, ग्लोबल हाइड्रोपावर एसोसिएट लिमिटेडले लिखु खोला दोस्रो जलविद्युत्बाट ३३.४ मेगावाट र दोभान हाइड्रोपावर कम्पनीले सोलुखुम्बुको जुनबेशी खोलाबाट ५.२ मेगावाट क्षमताको जलविद्युत् आयोजना निर्माणाधीन रहेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले जनाएको छ । अधिकांश निजी लगानीमा निर्माण हुन लागेका यी आयोजनामा वाणिज्य बैंकहरूले ऋण लगानी गरेका छन् । भोजपुरमा इष्टर्न हाइड्रोपावर कम्पनीले २.५ मेगावाट क्षमताको पिखुवाखोला जलविद्युत् आयोजना, ओखलढुंगामा मोलुङ हाइड्रोपावर कम्पनीले मोलुङखोला ७ मेगावाट बन्ने भएको छ । तेहथुम जिल्लामा रिलायवल हाइड्रोपावर कम्पनीले खोरुङ्गा खोलाबाट ४.८ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने जनाइएको छ । निर्माणाधीन विद्युत् आयोजना मध्ये पाँचथर पावर कम्पनी प्रालिको २ अर्ब २५ करोड रुपैयाँ लगानीमा १५ मेगावाट क्षमताको पाँचथरको हेवा खोला 'ए' जलविद्युत् आयोजना निर्माण कार्य सकिएको छ । पाँचथरमा अर्को माउन्टेन हाइड्रो नेपाल प्रालिद्वारा ३ अर्ब ६६ करोड लगानीमा २१ मेगावाटको तल्लो हेवा जलविद्युत् आयोजना ९० प्रतिशत निर्माण कार्य भइसकेको बताइएको छ । काबेली इनर्जी लिमिटेडले पाँचथर र ताप्लेजुङको सिमाना काबेली खोला ए जलविद्युत् आयोजना ३७ मेगावाटको निर्माणको चरणमा रहेको प्राधिकरणले जनाएको छ । काबेली बी-१ जलविद्युत् आयोजना २५ मेगावाट, खोरङ्गा खोला हाइड्रोपावर कम्पनीको ९ सय ९ किलोवाट क्षमताको विद्युत् निर्माणाको अन्तिम चरणमा पुगेको अरुण काबेली पावर लिमिटेडल अध्यक्ष गुरु मैनालीले बताएका छन् । इलाममा सानिमा हाइड्रोपावर प्रालिले माइखोलाबाट २२ मेगावाट, सोही कम्पनीको माइ क्यास्केड विद्युत् आयोजना ७ मेगावाट, माइभ्याली हाइड्रोपावर प्रा.लि.को माथिल्लो माइखोला विद्युत् आयोजना १० मेगावाट, सोही कम्पनीको माथिल्लो माइ खोला तेश्रो जलविद्युत् ५ मेगावाट, हिमाल दोलखा हाइड्रोपावर कम्पनीले माइखोला साना कस्केड आयोजना ८ मेगावाट, सोही कम्पनीले माइखोलाबाट ४.५ मेगावाट, इङ्गुवा हाइड्रोपावर कम्पनीले माथिल्लो इङ्गुवा खोलाबाट ९.७ मेगावाट, सन्धी इनर्जी प्रालिको जोगमाइ खोला ७.६ मेगावाट र पुवा खोला ए हाइड्रोपावर प्रालिले पुवा खोला-१ प्रथम ४ मेगावाट, जोशी हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनीको पुवामझुवा माथिल्लो पुवा खोला प्रथम ३ मेगावाट विद्युत् आयोजना निर्माणाधीन रहेको छ । ताप्लेजुङमा शिवानी हाइड्रोपावर कम्पनीको ताप्लेजुङ फावा खोलाबाट ५ मेगावाट, संखुवासभामा माया खोला हाइड्रोपावर कम्पनीले माया खोलाबाट १५ मेगावाट, रिभरफल्स हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट प्रालिले तल्लो पिलुवा खोलाबाट ९.५ मेगावाट, दिपसभा हाइड्रोपावर प्रालिको सभाखोला ए ८ मेगावाट, वरुण हाइड्रोपावर डेभलपमेन्ट कम्पनीको हेवाखोला जलविद्युत् आयोजना ४.५ मेगावाट, मेन्छियाम हाइड्रोपावर प्रालिको माथिल्लो पिलुवाखोला दोस्रो जलविद्युत् आयोजना ४.५ मेगावाट, दिव्यश्वरी हाइड्रोपावर प्रालिको सभाखोला जलविद्युत् ४ मेगावाट, अरुणभ्याली हाइड्रोपावर कम्पनीको पिलुवाखोला जलविद्युत् ३ मेगावाट र वानेश्वर हाइड्रोपावर प्रालिले संखुवासभाको तल्लो पिलुवाखोला ९ सय ९० किलोवाट उत्पादन हुने भएको छ । मोरङको माथिल्लो खदमखोलाबाट ९ सय ९० किलोवाट क्षमताको विद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्य भइरहेको छ । उत्पादन भएका तथा उत्पादन हुन बाँकी रहेका निर्माधीन जल विद्युत् आयोजनाहरूको विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जडान गरिने नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले जनाएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/११/२५

लिखु-४ को ठेक्का रद्द

रामेछाप र ओखलढुंगाको सिमाना भएर बग्ने लिखु खोलामा निर्माण हुन लागेको ५२.४ मेगावाटको लिखु ४ जलविद्युत् आयोजनाले इटालियन कम्पनी कोपेरेटिभा मुराटोरी एन्ड सिमेस्टिटी (सिएमसी)लाई बर्खास्त गरेको छ ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी ग्रिन भन्चर्स प्रालिलाई समयसीमाअनुसार काम नगरेको भन्दै ठेक्काबाट हटाएको हो ।

रामेछापमा निर्माण गर्न लागेको आयोजनाले इटालियन ठेकेदार कम्पनी सिएमसीडी रभेनासँगको सम्झौता रद्द गरेको हो ।

गत १० मंसिरमा ग्रिन भन्चर्सले इटालियन कम्पनीसँग सुरुङ मार्ग, विद्युत् गृहलगायतका सिभिल र हाइड्रो मेकानिकलको ठेक्का दिएको थियो ।

ठेकेदार कम्पनीले सम्झौतामा उल्लेख भएअनुसार रामेछापतर्फको एक्सेस रोड तथा सुरुङको काम सुरु नै नगरेको र समयसीमाअनुसार आयोजना सम्पन्न हुन नसक्ने भन्दै सम्झौता रद्द गरिएको कम्पनीका आयोजना प्रमुख बट्री रिजालले बताए ।

मंसिरमा आयोजना निर्माणको सम्झौतापश्चात् ३० महिनाको अवधिमा आयोजना निर्माण सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने समयसीमा बाँकी छ, जसमध्ये ३ महिनाको समय सिएमसीले कामै नगरी गुजारेको ग्रिन भन्चर्सले बताएको छ । सिएमसी मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको काम गरिरहेको कम्पनी हो ।

‘कार्यतालिकाअनुसार समयभित्र काम सुचारु नै नगरेपछि ३० महिनाका लागि गरिएको सम्झौता रद्द गरिएको हो, अब नयाँ प्रक्रियाअनुसार ठेकेदार चयन हुन्छ,’ रिजालले भने ।

सन् २०२० को जुनमा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको आयोजनाको लागत ९ अर्ब ५४ करोडबराबर छ । ठेकेदार कम्पनीले आयोजना निर्माणमा ढिलाइ गरेपछि आयोजना समयमै सम्पन्न हुन कठिनाइ देखिएपछि आयोजनाले ठेक्का रद्द गरेको हो ।

सम्झौताअनुसार काममा अतिसुस्तता देखिएपछि र यसले निर्माणमा समेत असर पर्ने देखिएकाले सम्झौता रद्द गर्नुपर्ने अवस्था आएको उनले जानकारी दिए ।

सम्झौताअनुसार सिएमसीले हालसम्म सुरुङका दुईवटा अडिट टनेलको काम सुचारु गरिसक्नुपर्ने थियो ।

१० दिनभित्र नयाँ ठेकेदार नियुक्त गर्ने

कम्पनीले सिएमसीलाई बर्खास्त गरेपछि बाँकी २७ महिनाभित्र आयोजना सम्पन्न गर्ने नयाँ ठेकेदार कम्पनीलाई १० दिनभित्र नियुक्त गरिसक्ने रिजालले बताए ।

‘कम्पनीले आह्वान गरेको टेन्डर विडमा अन्य कम्पनीले पनि दरखास्त दिएका छन्,’ उनले भने, ‘सिएमसीभन्दा अझ राम्रो अर्को कम्पनीलाई समयसीमाअनुसार काम सक्ने गरी ठेक्का दिने तयारी गरेका छौं ।’

उनका अनुसार कम्पनी छनोट गर्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ र अर्को कम्पनी नेपाल र भारतको संयुक्त निर्माण कम्पनी (जेभी)लाई दिन सकिने बताए ।